

Fotograf: Jan Alfredsson/Region Västerbotten 2020-03-11

Beredningen för folkhälsa och demokrati i Skellefteå- och Norsjöområdets rapport till fullmäktige 2022

Innehåll

1.	Sammanfattning.....	4
2.	Beredningarnas riktade uppdrag för 2022 och uppdraget från reglementet.....	5
3.	Redovisning av det riktade uppdraget för 2022.....	6
3.1.	Metod för det riktade uppdraget.....	6
3.2.	Resultat av det riktade uppdraget.....	6
3.3.	Digital medborgarenkät – Bakgrundsdata.....	8
3.4.	Digital medborgarenkät – Sammanfattning av svaren.....	8
3.5.	Samtal med medborgare.....	12
3.6.	Dialoger med Patient och pensionärsföreningarna.....	12
4.	Lokal kunskapsinhämtning, information från samhällsaktörer.....	13
4.1.	Svenska kyrkan - Skellefteå Pastorat.....	13
4.2.	Svenska kyrkan i Norsjö församling.....	13
4.3.	Skellefteå Stadsmission.....	14
4.4.	Individ – och familjeomsorgen (IFO) Skellefteå.....	14
4.5.	Äldreomsorgen i Skellefteå.....	15
4.6.	Äldreomsorgen och Stöd & Service i Norsjö.....	16
4.7.	Elevhälsan i Skellefteå.....	16
4.8.	Grundskolan i Norsjö.....	17
4.9.	Kulturverksamheten, regional utveckling i Region Västerbotten.....	17
4.1.1	Kultur och fritid i Skellefteå Kommun.....	18
4.1.2	Röda Korset Skellefteå.....	18
4.1.3	Guldstadens kvinnojour.....	19
4.1.4	Norsjö Hälsocentral.....	20
4.1.5	Knut´n.....	20
4.1.6	Migrationsverket.....	20
4.1.7	Vaccination.....	21
4.1.8	Post-covid teamet.....	22
5.	Redovisning av uppdraget från reglementet - Folkhälsa.....	24
5.1.	Metod för uppdraget från reglementet.....	24
5.2.	Resultat av uppdraget från reglementet.....	24
5.3.	Övriga synpunkter från medborgardialogerna.....	24
5.4.	Guldstadens kvinnojour.....	25

5.5. Statistik över självmord i Skellefteå och Norsjö området.....	25
BILAGA A: Kunskapsinhämtning.....	26
A.1. Gemensam kunskapsinhämtning, Kunskapsdagen 9 november 2021.....	26
A.2. Digital medborgarenkät.....	28
A.3. Lokal kunskapsinhämtning, information från samhällsaktörer.....	31
A.3.1. Svenska kyrkan - Skellefteå Pastorat.....	31
A.3.2. Skellefteå Stadsmission.....	32
A.3.3. Svenska kyrkan i Norsjö församling.....	33
A.3.4. Individ – och familjeomsorgen (IFO) Skellefteå.....	34
A.3.5. Äldreomsorgen i Skellefteå.....	36
A.3.6. Äldreomsorgen och Stöd & Service i Norsjö.....	38
A.3.7. Elevhälsan i Skellefteå.....	38
A.3.8. Grundskolan i Norsjö.....	39
A.3.9. Kulturverksamheten, regional utveckling Region Västerbotten.....	41
A.3.10. Kultur och fritid i Skellefteå Kommun.....	42
A.3.11. Röda Korset Skellefteå.....	43
A.3.12. Guldstadens kvinnojour.....	44
A.3.13. Lokal statistik gällande självmord.....	45
A.3.14. Norsjö Hälsocentral.....	45
A.3.15. Knut´n.....	47
A.3.16. Migrationsverket.....	48
A.3.17. Vaccinering.....	48
BILAGA B: Deltagare i beredningen.....	50
Bilaga C: Medskick till de nya beredningarna.....	51

1. Sammanfattning

De tre beredningarna för folkhälsa och demokrati fick för 2022 ett riktat uppdrag av fullmäktige kopplat till pandemin; att genom invånardialog och i samverkan med andra samhällsaktörer undersöka hur pandemin har påverkat invånarna.

Beredningarna har från reglementet ett mer generellt uppdrag; att samverka och föra dialog med olika aktörer för att uppmärksamma behov inom folkhälsa och demokrati, samt verka för att medborgarna ska känna förtroende för den representativa demokratin.

Det här är Beredningen för folkhälsa och demokrati i Skellefteå- och Norsjöområdet redovisning av uppdragen.

Genom medborgardialoger som förts digitalt och genom möten på gator och torg har beredningen försökt kartlägga de områden där invånarna blivit påverkade av pandemin. Dialoger har förts med patientföreningar och andra samhällsaktörer för att få ett så brett spann som möjligt över pandemins påverkan.

Kartläggningen visar på några olika områden som påverkats, detta i både en negativ och positiv mening. Den negativa påverkan har mestadels rört medborgarnas sociala samhörighet med samhället, men den störta påverkan har skett inom den närmaste kretsen. Isolering och oro inför smitta har splittrat medborgarnas umgängeskretsar. Samhällets mest utsatta medborgare har fått det värre ställt under pandemin då de påverkas mest av nedstängning och restriktioner kopplade till samhällsaktörers organisatoriska verksamheter.

Barn och unga har påverkats av pandemin i en positiv och negativ mening. Många unga menar att de fått bättre kontroll över sin vardag, då de kan rå om sin tid, sömn och andra behov i större utsträckning då digitala lösningar frigjort mer tid till annat. Dock går denna positiva erfarenhet hand i hand med den negativa då många upplevt det svårare med att få hjälp i ämnen och svårare att koncentrera sig under lektioner då det saknas struktur.

Sjukvården och äldreården har påverkats tungt av pandemin, medborgarenkäten samt de samtal som beredningen fört med medborgarna har visat att de flesta vill se en utökad satsning på sjukvården och äldreården, inte bara kopplad till patienterna utan också de som arbetar inom vård och omsorg. Medborgarna vill se högre löner och mer resurser till vården.

Samhällets klyftor har visats bli tydligare då de som kunnat arbeta hemifrån har vunnit större frihet i både arbete och privatliv. Mindre restid har frigjort tid för familjen och privatliv. De som ej kunnat arbeta hemma har förlorat ekonomiskt genom tappad arbetstid vid sjukdom eller permittering, stressen har ökat markant för denna grupp då de blir påverkade på olika plan.

I stort har samhället påverkats hårt, inte bara ekonomiskt, samhälleligt och privat. Men även i synen på varandra, många har större förståelse för rutiner och respekt för andra, många ser att de fått en annan förståelse för vad som är viktigt i livet. Den allmänna sjukdomsbilden har blivit bättre då annars vanlig smitta som vinterkräksjuka och förkylningar minskat med den ökade hygienrutinen som samhället håller.

Beredningen sammanfattar denna rapport med en bredare förståelse för medborgarnas behov och önskningsgällande arbete, vård, skola och andra samhällsviktiga aktiviteter.

2. Beredningarnas riktade uppdrag för 2022 och uppdraget från reglementet

Fullmäktiges beredningar har genom regionplanen för 2022 fått följande riktade uppdrag:

Genom invånardialog och i samverkan med andra samhällsaktörer undersöka hur pandemin har påverkat invånarna.

Beredningarna har genom sitt reglemente också fått följande uppdrag:

Verka för att medborgarna ska känna förtroende för den representativa demokratin. Beredningen ska också samverka/föra dialog med olika aktörer för att uppmärksamma behov inom ramen för folkhälsa och demokrati

Beredningen för folkhälsa och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet har för 2022 antagit en verksamhetsplan utifrån de uppdrag som beredningen har tilldelats. Beredningen kommer först att redovisa sina riktade uppdrag för 2022 och därefter i slutet av rapporten att redovisa sitt uppdrag från reglementet.

3. Redovisning av det riktade uppdraget för 2022

Uppdraget inleddes med att fördjupa ledamöternas kunskap i ämnet. En gemensam digital kunskapsdag för alla beredningar anordnades 9 november 2021. Kunskapsdagen innehöll flertalet olika föreläsningar om undersökningar gällande pandemins påverkan på folkhälsan, på förebyggande folkhälsoinsatser och om en undersökning av barn och ungas röster om pandemin. (Se bilaga)

De tre beredningarna har enats om frågor till en gemensam digitala enkät. Enkätsvaren kan sedan särskiljas för de tre geografiskt indelade fullmäktigeberedningarna genom kommuntillhörighet.

Den digitala enkäten har marknadsförts genom uppsättning av affischer, spridning via Funktionsrätt Västerbotten, funktionshinderföreningar och pensionärsföreningar. Annonsering har gjorts på Facebook och Instagram, både generellt och riktad annonsering för att få fler män att delta, samt via annonsering i digitala tidningar. Den digitala enkäten har varit öppen mellan mitten av februari till och med 1 juni 2022, det vill säga i 3,5 månader.

3.1. Metod för det riktade uppdraget

Beredningen för folkhälsa och demokrati i Skellefteå och Norsjö har använt sig av olika metoder för det riktade uppdraget: kunskapsinhämtning, digital medborgarenkät, medborgardialoger med enskilda samt pensionärs, patientföreningar och intresseföreningar. Inför medborgardialogerna som de förtroendevalda arrangerat på gator och torg annonserades det på byarnas Facebook sidorna.

Beredningen tryckte upp kort med QR-kod till medborgarenkäten. Beredningen har skickat ut länkar till övervägande manliga arbetsplatser för att få fler män att svara på enkäten, dessa arbetsplatser har skickat ut länken via nyhetsbrev.

3.2. Resultat av det riktade uppdraget

Årets rapport, och således även medborgarenkäten har framhävt temat ”hur har pandemin påverkat dig,” med detta i åtanke sammanfattar beredningen för folkhälsa och demokrati i Skellefteå och Norsjö analysen som sådan.

Vården och vårdpersonalen är en viktig del av samhället som måste fungera och uppskattas därefter. Medborgarna har i svaren på den digitala enkäten klargjort tydligt att vården inte har prioriterats. Vårdköer är ett problem, att få tider för sjukdomar som ej är relaterade till covid har varit ett återkommande hinder för många. Gravida par har upplevt en otrygghet i förlossningsvården då partnern inte låtit delta under hela förlossningen, vilket bidragit till stress och oro för båda parter.

Ett behov av större lager för till exempel sjukvårdsmaterial för att snabbare tillhandahålla nödvändigt material till sjukvården och speciellt äldrevården för att förhindra smittspridning är något som medborgarna framfört i sina svar. Beredningen ser detta som en utvecklingspotential då rutiner behövs framtagas för extraordinära händelser som till exempel pandemier. Det här är viktigt att diskutera i framtida beredningar.

Ett behov har uppdragats kring fysiska och digitala funktioner runt skolgång för elever. Många elever som tidigare suttit hemma och missat skolan av olika anledningar har haft bättre närvaro under pandemin då möjligheten att delta digitalt ökade deras närvaro. Elever pekar också på bättre sömn och kost, detta hänvisas vara ett resultat av flexiblare tid. Dock visar resultatet att det inte fungerat

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

för alla. Effekter på elevers kunskapsinhämtning under pandemin bör undersökas, samt mat och sovanor kontra ordinarie skolgång. Elever med svåra hemförhållanden kan ha påverkats negativt av nedstängningen av skolan då skollunchen är det varma målet om dagen de har tillgång till. Denna potentiellt negativa påverkan bör därför undersökas. Effekter av både positiva och negativ karaktär bör undersökas närmare för att få en bättre lägesbild angående utveckling av anpassad läroplan och skolgång.

Dialogerna som förts med patientföreningarna i området har gett en bild över vad föreningarna ser som avgörande för deras verksamhet. Mycket av det som framkommit i dialogerna har mottagits av beredningen och diskuteras. Det som beredningen inte kan bistå föreningarna med, då det inte faller inom deras ramar, uppmanas föreningarna att ta kontakt med de som är ansvariga. Beredningen bör bistå med kontaktuppgifter och fortsatt guidning för patient och pensionärsföreningarna.

Beredningen ser att pandemin har tillfört negativa och positiva konsekvenser för medborgarna. Enkäten visar på ett större intresse för familj och vänner, att tidsaspekten för att få ihop livspusslet har underlättats för de medborgare som har haft chansen att arbeta hemifrån. Detta har gett mera tid till familj och återhämtning.

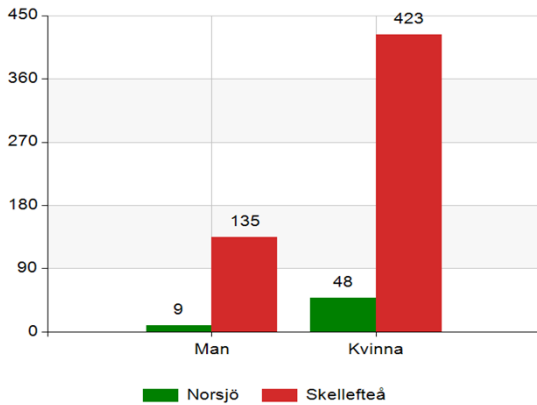
Pandemin har visat på klyftorna i samhället, dessa har blivit större och tydligare under pandemins gång. Personer inom service och vårddyrken har fått det allt osäkrare på sina arbetsplatser då dessa grupper inte kan ställa om till arbete hemifrån och därför påverkas av restriktioner och sjukdom i högre grad, både ekonomiskt, psykiskt och socialt. Isolering, ekonomiska förluster och ökad oro för familj och vänner är en bestående konsekvens på folkhälsan efter den akuta pandemifasen.

Personer som lever i socialt utanförskap, hemlöshet eller i någon annan påfrestande miljö bedöms ha fått det svårare under pandemin. Resurser för dessa grupper har begränsats på grund av restriktioner, det har varit svårt att ställa om till digitala eller andra lösningar för att nå alla, då till exempel teknisk utrustning saknas.

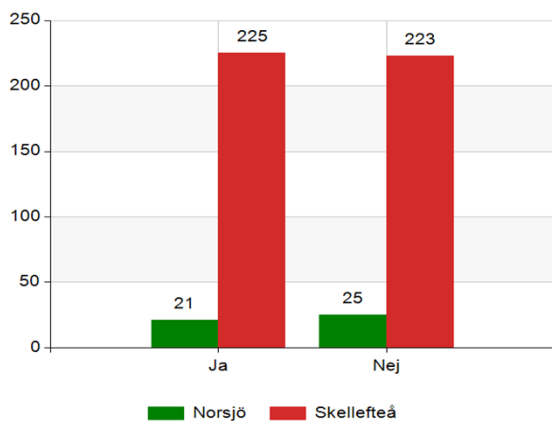
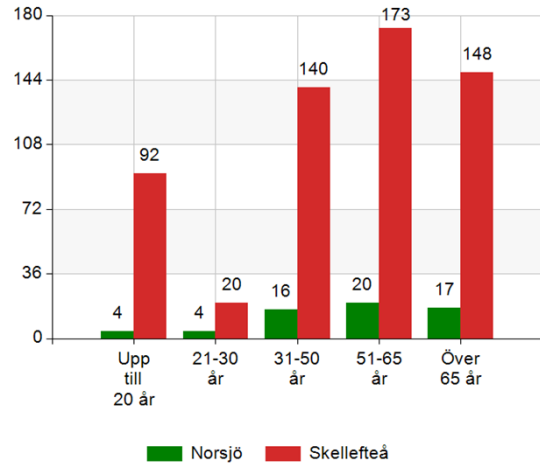
Beredningen har frågat organisationer om statistiska fakta som rör personer som lever i våldsamma relationer, hemlösa och nyanlända. Hur de har upplevt pandemin och deras påverkan i samarbete med till exempel Guldstadens Kvinnojour, Stadsmissionen och Svenska kyrkan. Beredningen anser att dessa uppgifter är av vikt då socialt utsatta grupper löper större risk för försvårade omständigheter när samhälleliga aktiviteter och åtgärder stängs ned.

Beredningen sammanfattar rapporten över pandemins påverkan med att pandemin har påvisat att brister i samhällets strukturer blir tydligare. Det krävs utredning kring utökade resurser för de som är hårdast utsatta i samhället men även till funktioner som hälsa, sjukvård och skola.

3.3. Digital medborgarenkät – Bakgrundsdata

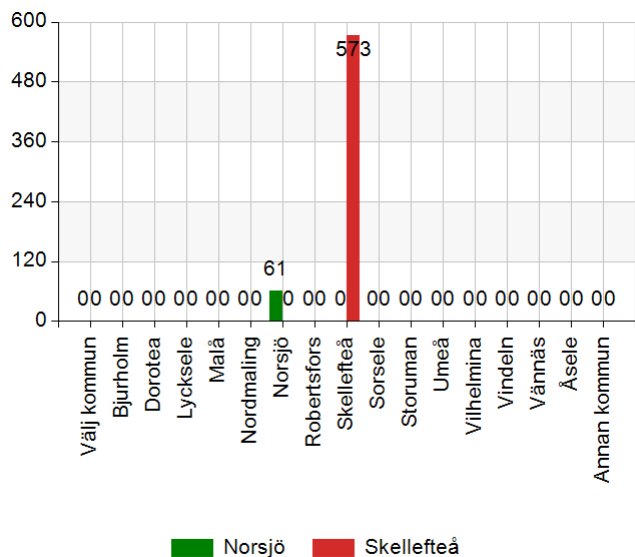

Figur 1. Man Kvinna
Figur 2. Ålder

Figur 3. Bor du i centralort

Figur 4. Antalet personer som svarat på enkäten

Figurerna i detta stycke visar spridningen över de som svarat på enkäten i Skellefteå och Norsjö. Det bör noteras att de som svarat på enkäten kan ha valt att inte svara på alla frågor. Därför är statistiken endast en fingervisning av vad de som valt att svara på frågorna tycker.

3.4. Digital medborgarenkät – Sammanfattning av svaren

Huvuddelen av medborgarenkäten var frågor där medborgaren fick ge ett svar i fri text. Nedan finner ni en sammanfattning av dessa svar.

Socialt umgänge

Ungefär hälften av deltagarna som svarade på frågan om att vidare utveckla sina svar uppgav att de upplevt sämre förhållande till nära och kära, detta har bidragit till saknad och oro för familjemedlemmar och vänners välmående.

Dock svarar en mindre del att pandemin har bidragit till ett lugnare tempo som gett en positiv inverkan på familj/personers mående då stress från omvärlden minskat och bidragit till ett stärkt förhållande till den närmaste familjen.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Personer som är ensamstående pekar på en högre grad av utanförskap och en bidragande känsla av isolering. Sociala umgängen som träning, kulturevent och andra aktiviteter har fått stå tillbaka inför pandemirestriktioner, rädsla för att bli smittad och i sin tur smitta andra.

Många upplever att detta bidragit till ett sämre mående både fysiskt och psykiskt. Procenten som svarat att det varit positivt är dock låg jämfört med de som uttryckt en negativ påverkan.

Vård/Omsorg

Många uttrycker ett missnöje med vårdkontakter under pandemin, speciell irritation riktas mot inställda operationer och andra vårdmöten som flyttats fram på obestämd tid. Psykiska och fysiska men uttrycks ha uppkommit på grund av detta.

Många gravida uttrycker att de velat se fler åtgärder för en säker förlossning, speciell kritik riktas mot att partnern inte varit välkommen att delta i förlossningen. Detta har varit en orsak till oro.

Kritik framkommer om hur kommunerna har hanterat tester av misstänkt smittade.

Självtester och tester via kliniker har inte varit pålitliga, vilket bidragit till en oro för vem som smittar och inte. Antikroppstest har lyst med sin frånvaro för specifika grupper så som personer som har genomgått transplantationsoperationer. Antikroppstesterna hade bidragit till mer självständighet då det kunnat bryta den totala isoleringen om det visat sig ha antikroppar efter vaccination.

Mycket kritik kommer från personer som inte fått vård i samband med sjukdomar och tillstånd de har sökt för innan pandemin.

Det har framkommit kritik av eftervård hos personer som insjuknat i Covid-19. De uttrycker en frustration om otillräckliga åtgärder och stöd för de som insjuknar men även för de som fått bestående komplikationer efter den akuta infektionen.

Personer som lever med psykiskohälsa upplever ett sämre tillstånd på grund av pandemin, det har varit svårare att få kontakt med psykiatrin, medicinering, samtal och terapi. Många som svarat på enkäten uttrycker att de utvecklat social ångest, depression och oro i samband med pandemin.

En hög procent av de som svarat på enkäterna uttrycker också ett stort missnöje med äldrevården och dess hantering av pandemin. Störst kritik har varit hanteringen av smitta på boenden, att personal haft knapphändig utrustning och att restriktioner varit för hårda när anhöriga velat möta sina äldre.

Tandhygien är också ofta nämnt, uteblivna besök till tandläkaren och tandhygienisten har skapat lidande för de som behövt akut hjälp och många vittnar om sämre munhälsa.

Arbete

Arbeten som kunnat skötas hemifrån har fått positiva och negativa svar. Några uttrycker att uppdelningen mellan de som kunnat arbeta hemma med de som ej kunnat det har lett till klyftor på arbetsplatsen, men även samhälleligt, då de som inte kunnat arbeta hemma har förlorat ekonomiskt på ett sätt som personer som kunnat utföra sitt arbete hemma inte har. Många uttrycker en avsaknad av kontakt med sina kollegor, möten har blivit tråkigare och svårare att hålla intressanta.

Arbetande inom vård och omsorg vittnar om påfrestande arbetsförhållanden med underbemanning, dålig arbetsmiljö på grund av skyddsutrustning och restriktioner. Många vittnar om utbrändhet, nedstämd tillvaro och rädsla för att smittas och smitta. Vårdanställda har känt sig utnyttjade under pandemin då de anser att deras låga kompensation och indragna semestrar har bidragit till en icke jämställd kompensationsbild för de arbetet de utföra. En del har funderat på att byta arbete då de inte längre känner en glädje i jobbet. Missnöjet angående ersättning är stort då de inte stigit i takt

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

med den allt högre arbetsbelastningen. I andra arbetsgrupper har det där emot varit för låg nivå av aktivt arbete, där har rädsla för att ekonomin inte skall fungera och permitteringar varit det största orosmomentet.

Skola

Många barn och unga uttrycker svårigheter med studierna då det blir komplicerat att hålla studietakten med arbete hemifrån. Umgänget och kunskapsutbyte har blivit svårare med restriktioner. Många upplever en mycket negativ inverkan på deras studieresultat. Undervisningen har lidit för elever i alla åldrar, det pekats på tekniska fel men även hög sjukfrånvaro. Ändrade vanor och svårare med hjälp och stöttning för studierna. Många fick inte den hjälp de behövt med läxor och förståelse med ämnen.

Praktik har blivit indragna för elever vilket resulterar i att de förlorar möjligheter att skaffa sig erfarenhet och knyta framtida arbetskontakter. De förlorar livserfarenheter när event som student, utspring och annat ställs in.

Mer press på till exempel lärare som såg svårigheter i att uppfylla vissa restriktionskrav då klassrum och andra lokaler inte tillåter detta. Några upplever också en ovilja från arbetsgivare att tillåta arbete hemifrån vilket bidragit till bortfall av arbetstillfällen för många vid till exempel förkylningssymptom eller vab.

Ett behov av uppdaterade utbildningar för krishantering har uttryckts då, arbetsgrupper som till exempel lärare har känt sig undermåliga i kunskap om hur en bäst hanterar långvariga kriser. Hur en bemöter personer, och speciellt unga som uttrycker oro eller visar påverkan av krisen.

Demokrati

Många ovaccinerade upplever att de förts en tvångskampanj för att få människor att vaccinera sig genom till exempel de drivande vaccinationskampanjerna, men även från media och samhället i stort. Om någon avstått att vaccinera sig har de upplevt ett socialt utanförskap och utfrysning av samhället, de känner sig svartmålad och isolerade.

På grund av restriktioner menar också många att de inte kunnat föra dialoger öppet, att det sociala klimatet med medmänniskor skapat ett ohållbart förhållningssätt till andras åsikter och där polarisering varit den drivande kraften.

Många som svarat på enkäten uttrycker en frustration med restriktioner som inte följts av medmänniskor, och har därför skapat en oro för att delta i olika evenemang som varit godkända enligt restriktionsregler. Myndigheter och organisationer får kritik för att de digitaliserat i för hastig fart och att digitaliseringen har blivit en regel i stället för ett undantag.

Negativa bieffekter av pandemin

Kritiken som inkommit vid dessa enkätsvar har varit överhängande negativa. Många pekar på att restriktioner och risk för smitta har påverkat deras sociala och ekonomiska tillvaro extremt hårt.

En överhängande negativ kritik riktas mot vården, både av vårdtagare och från de som arbetar inom vård och omsorg på olika sätt. Klyftor mellan de som har sociala arbeten och de som kunnat arbeta hemifrån har ökat.

Sociala arbeten som kräver att personal är närvarande på arbetsplatsen har blivit hårt ansatta av den då rådande pandemin. Många uttrycker ekonomisk oro som bidrar till en isolerad samvaro och ett högre tryck på stresshantering.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Positiva bieffekter av pandemin

Kommentarer som riktat positiv kritik fokuseras ofta på att den sociala pressen har minskat, att personer som annars känner stor press utifrån att till exempel delta i sociala sammanhang eller att dela tid med parter eller familjs intressen har minskat.

En återkommande positiv kommentar är att familjer har knutit starkare band till varandra, att många lärt sig upptäcka närmiljön och naturen.

Att många skaffat sig nya hobbies är också en återkommande positiv kommentar. Mindre tid spenderat med resor till och från jobb eller möten har frigjort mer tid till den närmaste familjen.

Personer har tvingats lära sig nya system och i och med det blivit mer självsäkra med teknik. Sparat tid genom att kombinera möten och en komprimerad arbetstid vilket har lett till mindre stress. Vissa företag har dubblat sin omsättning under pandemin. Bättre förutsättningar på grund av möjlighet att arbeta hemifrån, mindre stressigt för att hinna med vardag och arbete. Innovativa lösningar för tekniska system och större flexibilitet inför nya arbets sätt.

Många uttrycker att de fått en bättre arbetsro med färre personer på arbetet eller att de tillåtits arbeta hemifrån. Effektivisering av både arbete och möten har frigjort tid för att få ihop livspusslet. Mindre påverkan av andra sjukdomar som till exempel magsjuka på grund av att människor håller avstånd och har bättre handhygien.

Många påpekar att de vunnit mer kroppslig autonomi då fysisk kontakt med andra har minskat. Fler har uttryckt att de fått tid att delta i digitala kurser, kunskapsinhämtning har därför ökat. Många elever berättar att de fått mer sömn och blivit bättre på att äta näringsrik mat genom att de varit hemma och kunnat bestämma själva över tider och matintag.

Vad hade regionen kunnat göra annorlunda under pandemin?

Majoriteten av de som svarat på frågan önskar se mer personal inom vårdsektorn och högre löner för de som jobbar inom vård och omsorg. Många önskar bättre tillgänglighet till vården både digitalt och fysiskt. Snabbare information om smittspridning och krav på munskydd i samhället var en ofta förekommande önskan. Hårdare restriktioner eftersöktes, dock ansåg många att det förts skrämselfpropaganda från både region och media.

Många eftersökte ett enklare sätt att boka vaccination, många ansåg att digitaliseringen av bokningssystemen har gjort det svårare att boka tider och att ett separat system för de som inte har dator eller smartphones borde finnas. Dropp-in vaccinationer önskades för att ge möjlighet för de som arbetar ovanliga tider. Större lager på skyddsutrustning som visir, munskydd och förkläden så övergången till full beredskap gått snabbare.

Fler stationära läkare och vårdpersonal för att slippa nya kontakter vid besök på vårdcentraler och annan omsorg. Bättre information kopplad till smittläget i kommunerna för att kunna undvika smitta. Att smittspårningen kom i gång i ett tidigare skede.

Enstaka förslag på att specialistvård blir separerat från övrig covid relaterad vård för att stärka patientsäkerheten och upprätthålla den akuta vården för sjuka med speciella sjukdomar som till exempel personer med el känslighet.

Fler möjligheter att testa sig för covid, antikroppar och tester för att friskförklaras.

Bättre möjligheter att träffa de äldre, speciellt på avdelningar med demenssjukdomar, men även vanliga avdelningar. Mer uppsökande verksamhet riktad mot de äldre för att minska ensamheten.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Mer möjligheter i kollektivtrafiken med fler avgångar i både stadskärnor och länstrafiken. Bättre skydd för personer som arbetar inom offentlig sektor som busschaufförer. System för att se antal passagerare på bussar vid olika tidpunkter för att kunna planera resor med så låg smittorisk som möjligt.

Skola och barnomsorg behöver mer stöd, både genom utbildningar för krishantering och stöd för elever som uttrycker oro. Snabbare vaccinationer för de som jobbar inom barnomsorg och skola. Det efterlyses mer satsning på folkhälsa, att gynna utomhusaktiviteter och träning som kan bidra till ett hälsosammare liv i förebyggande syfte.

Bättre möjligheter för utomhus aktiviteter. Kontaktcentrum för personer som känner sig ensamma eller behöver prata av sig om oron för pandemin. Bättre möjlighet för nyanlända att delta i samhället genom att bidra med munskydd och att underlätta för dem att följa restriktioner.

Övriga kommentarer

Många ansåg att kravet på vaccinpass skapat onödig distans mellan människor då de gör skillnad på de som har vaccinerat sig och de som ej vaccinerat sig av olika skäl. Många uttryckte en irritation över inställda resor i länet, landet och utomlands. Resor anses av många vara ett sätt att koppla av och få energi, då de inte fick resa under pandemin ansåg många att de påverkade dem negativt.

3.5. Samtal med medborgare

Beredningen har samtalat med medborgare ute i samhällena. Beredningens ordförande och vice ordförande har ringt upp medborgare som i den digitala enkäten angett att de vill ha kontakt med beredningen. I dessa samtal framkom att medborgarna upplevt det svårare att få hjälp under pandemin. Det har varit svårare att få kontakt med hälsocentralen då samtalstider tagit slut redan på morgonen.

Medborgare som av sjukdomskäl, allergiskäl eller immunitetssjukdomar hänvisats till HC för de första tre sprutorna upplevde en otrygghet när de inte kunde boka den fjärde sprutan på HC. Då smittorisen fortfarande var stor.

Informationen om vaccinationscentralen på Skellefteåkraft arena nådde inte fram. Många fick i stället information om att vända sig till HC, men där fanns aldrig några tider. Det skulle gått ut information om vaccinationscentralen direkt så en kunnat boka tid där utan att prova gång på gång på HCV. De som vände sig till vaccinationscentralen fick hjälp snabbt då den fungerade bra.

Många som drabbats av post-covid har haft svårt att få diagnosen, det har i sin tur lett till svårigheter i rehabiliteringen. Beredningen ser att detta är ett stort problem.

Under pandemin har många som tvingats åka sjukresor upplevt en otrygghet när de färdats till och från sjukhusbesöken. Detta på grund av att de tvingats åka med flera andra i samma taxi vilket försvårar möjligheten till avstånd. Detta har varit än värre för de som är multisjuka och ej kunde vaccinera sig.

3.6. Dialoger med Patient och pensionärsföreningarna

Det är väldigt få som upplevt något positivt med pandemin. Dock uttrycker många att digitala lösningar har erbjudit nya sätt att mötas, det har blivit som en ahaupplevelse "jag kunde ju också," ett digitalt utanförskap har skapats för de som inte behärskar tekniken eller som ej har tillgång till den tekniska utrustning som behövs. Digitaliseringen har lett till färre resor vilket både är klimatsmart och positivt ur en ekonomisksynvinkel men även ur tidsaspekt.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Möten med specialistkliniker blev digitala, detta sågs som positivt att personer inte behövde åka långt för att få kontakt med vården, aspekter som miljö, hälsa och tid är att ha i åtanke för framtiden.

Det har varit svårt att få i gång föreningsaktiviteter efter pandemin då många är vana att vara hemma. Vissa har blivit folkskygga och den fysiska aktiveringen har minskat i takt med pandemin. De upplever att det finns ett uppdämt behov att träffas, när restriktionerna återinfördes efter en period av lättnad, var det emotionellt svårt för många.

När en närstående gått bort har sorgen varit större eftersom anhörig inte kunnat tagit ett ordentligt avsked. Restriktionerna vid begravningar har gjort att det inte har varit lika lätt att bygga den sociala samhörigheten som en begravning utgör. Vissa föreningar har tappat många medlemmar.

Många har beställt hemleverans, men alla har inte haft råd med detta. Andra har haft anhöriga som handlat åt dem, men vissa har också ordnat med handling och hemleverans.

På grund av pandemin är det brist på reservdelar till hörapparater och implantat. Föreningarna kommuniceras inte särskilt bra, vilket är frustrerande då personer känner att ett stort hinder i deras vardag hänger på dessa leveranser.

Upplevelsen är att det finns många som inte sökt vård under pandemin, då de inte har vågat eller velat belasta vården ytterligare. Smittskyddsåtgärder, framför allt munskydd, har gjort det väldigt svårt för de med hörselnedsättning att kommunicera.

Det är bra att regionen erbjuder olika former av stöd, som tolkar osv, men det handlar om integritet, att kunna klara sig själv är viktigt för många.

Pandemin har bidragit till att 20% färre tog sig till mammografiska undersökningar då rädslan för smitta var stor. Konsekvensen blir att fler går med potentiellt farliga förändringar längre.

Informationen till riskgrupper i början av pandemin var bristfällig. Detta är en förbättringspunkt, att ha en bättre översikt över vilken typ av patient som är högrisk. Det finns fall där personer med sällsynta sjukdomar blev förbisedda i prioriteringen av vaccin, trots att deras sjukdom gör att de tillhör högt prioriterade riskgrupper.

Synpunkter kom fram om att vaccinationskön inte borde varit utomhus när det var kallt. Bokningen fungerade bra när regionen hade en vaccinationscentral, de upplever dock att det blev sämre när ett privat bolag tog över.

4. Lokal kunskapsinhämtning, information från samhällsaktörer

Under våren har beredningen bjudit in relevanta externa, interna verksamheter och aktörer för att informera om hur verksamheten och deras målgrupper har påverkats av pandemin. En mer utförlig redovisning av dessa svar finns i bilaga A.

4.1. Svenska kyrkan - Skellefteå Pastorat

Kyrkoherden från Skellefteå pastorat informerade beredningen om hur svenska kyrkan och dess medlemmar påverkats av pandemin.

Begravningar

Restriktionerna har krävt att begravningar sker i andra former. Kyrkan har löst detta genom att hålla

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

begravningar i mindre format, digitala, eller utomhus, även på vintern. På grund av det höga dödstalet har det blivit kö för kremeringen.

En omställning av verksamheten

Mycket av kyrkans verksamheter har behövts arrangeras om och således ske i nya konstellationer. En digitalisering av andakter och gudstjänster har gjort att de som arbetar i kyrkan känt en distans till sin församling. Leva vidare grupper har inte kunnat hållas för de som förlorat anhöriga, de stöd som kyrkan annars kan ge till de som behöver har inte kunnat utföras.

Dock har fler använt sig av telefonkontakter med kyrkan under pandemin då samtalen till jourhavande präst ökat. Kyrkan har även gjort flera olika sorters insatser för att behålla församlingens gemenskap. Exempelvis telefonlinjer, kom och gå fika, och andra aktiviteter fysiskt med smittskyddsåtgärder. De har även försökt stöttat sjukvården, bland annat genom att förse dem med ex plast till visir, och genom att vara vaccinationsvärdar.

Kyrkan upplever att församlingen, men även de som arbetar i kyrkan, har upplevt en förtvivlan kopplad till pandemin och de restriktioner som kommit till följd av det spända smittläget.

4.2. Svenska kyrkan i Norsjö församling

En representant från Svenska Kyrkan i Norsjö informerade beredningen om pandemins påverkan på deras verksamhet. Det finns psykologiska faktorer, sociala faktorer, arbetssätt, förväntningar, begränsningar, och nya möjligheter.

Kyrkans verksamhet under pandemin

Kyrkorna i Norsjö och Bastuträsk har varit bemannade två timmar varje vardag. Detta för att kunna möta människor, ge dem möjlighet att tända ljus och prata en stund tillsammans. De har även genomfört digitala gudstjänster, vilket lockade många besökare i olika åldrar.

Utöver detta har det genomfört tipspromenader och samtalspromenader utomhus. Det har varit deras sätt att stimulera församlingen, genom att skapa sociala sammanhang samt röra sig runt kyrkan och i samhället.

Aktiviteter som de normalt bedriver i andra än deras egna lokaler, exempelvis andakter på senior- och särskilda boenden, har inte varit möjliga att genomföra.

Kyrkan i Norsjö upplever samma effekter på sin församling och sin verksamhet som Skellefteå. Många lider av ensamheten som uppstod under pandemin eftersom verksamheter som kör och barngrupper varit nedstängda. Leva-vidare-grupper har mötts i större lokaler och i mindre grupper. Men det finns en låg efterfrågan på den typen av tjänst i Norsjö, eftersom få vill prata om sin sorg eller bearbeta sorgen på andra sätt. Kyrkan tror att detta beror på kulturen i mindre orter, som kan göra det svårare för individer att prata om sina känslor.

4.3. Skellefteå Stadsmission

Föreståndaren, tillika präst, vid Skellefteå Stadsmission (SSM) informerade beredningen om pandemins påverkan på sin verksamhet och de som besöker dem.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Verksamheten under pandemin

Till en början stängdes alla mötesplatser. Fokuset låg på det mest nödvändiga. De serverade mat utomhus, men övergick sedan till att servera maten i foajén. Hårda hygienregler gällde och de minskade antalet vid varje bord, plastade in smörgåsar och serverade lunchen i färdiga portioner. I lokalen gällde avståndsregler vilket innebar ett förbud mot köbildning och kramar.

SSM har upplevt en ökad fattigdom bland deras besökare under pandemin, de befarar att denna fattigdom kommer ha en utökad effekt på lång sikt, inte bara ekonomiskt men över psykiskt och fysiskt.

4.4. Individ – och familjeomsorgen (IFO) Skellefteå

Verksamhetsutvecklare från Individ- och familjeomsorgens (IFO) informerade beredningen om konsekvenserna av pandemin för deras målgrupper.

Anpassade metoder och dess konsekvenser

I och med pandemin behövde IFO ställa om sin verksamhet för att minska smittorisken. De har upplevt att övergången till digitala möten har varit positivt i flera avseenden. Bland annat upplevde de sig mer lättillgängliga eftersom möten kan ske smidigt digitalt.

När det gäller barn fortsatte mötena att ske mestadels fysiskt. Detta då den verksamheten har ett behov av fysiska träffar för att exempelvis kunna genomföra korrekta bedömningar av levnadssituationen.

IFO upplever att barn har haft mindre tillgång till trygga vuxna då fritidsaktiviteter och tiden i skolmiljö har minskat. De beskriver att familjerelationer har blivit mer ansträngda när vuxna i barnens närhet går igenom egna kriser orsakade av pandemin, exempelvis när de förlorat jobbet eller en närstående gått bort. Det sliter på relationerna att bli isolerade tillsammans och inte få tillräckligt med tid för sig själv, speciellt om familjen bor trångt.

Skolfrånvaro och deltagandet i klassrummet

Vissa barn har haft svårt att tillgodogöra sig den digitala skolgången. Det är barn som redan hade svårt att be om hjälp i det vanliga klassrummet har det ännu svårare i det digitala klassrummet. Skolan har haft möjlighet att ta emot vissa barn som har dessa utmaningar. Men distansundervisning är inte sämre för alla. Exempelvis berättade IFO om en flicka som uttryckte det som att *”äntligen fick jag delta i undervisningen på samma sätt som alla andra, utan att känna mig ensam, mobbad och utlämnad. Jag vill inte tillbaka till skolan”*. Det finns alltså flera perspektiv som distansundervisningen kan ses från.

Barn som far illa

IFO har varit oroliga för att barn som redan är utsatta för våld skulle bli än mer utsatta under pandemin. Detta då familjer befinner sig hemma i större utsträckning och det därför inte finns någonstans för barnen att komma undan. Även den som utövar våldet kan komma att må sämre på grund av pandemin och då ökar risken för våld i hemmet.

Rekrytering av familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner

Socialtjänsten hade redan innan pandemin svårt att rekrytera familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner, vilket har blivit ännu svårare under pandemin. Detta då invånare i ännu mindre

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

utsträckning vill ta in någon ytterligare i sin familj av rädsla för smitta och av välvilja att följa rekommendationer från våra myndigheter.

Försörjningsstöd

Antalet hushåll som söker försörjningsstöd sjönk under 2021 med 14% i jämförelse med 2020, det verkar alltså inte som om pandemin har ökat behovet av försörjningsstödet. Arbetsmarknaden är väldigt god i Skellefteå och de som kan arbeta får också arbete. De hushåll som blir kvar hos IFO är långvariga försörjningsstödstagare.

Solkraft

Solkraft hjälper arbetslösa, långtidssjukskrivna och andra personer som har svårt att ta sig in på den ordinarie arbetsmarknaden. De möter många vuxna inom Skellefteå kommun vars verksamheter behövt stänga under perioder på grund av smittspridning. Detta har skapat svårigheter för vissa individer att återkomma till den kapacitet de hade innan de blev hemskickade. Solkraft har haft svårt att få sin målgrupp att vaccinera sig på grund av bland annat rädsla och avsaknad av bank-id.

4.5. Äldreomsorgen i Skellefteå

Vård och omsorgschefen i Skellefteå redovisade för beredningen gällande pandemins påverkan på äldre. Upplevelsen då var att de äldre inte dog av covid-19, men med covid-19 på grund av andra sjukdomar. Smittspridningen ledde till stor personalbrist, vilket påverkar vilka insatser som kan genomföras.

Färre äldre söker hjälp från omsorgen, då fler tar stöd från sin familj. Men de som söker hjälp söker det i ett senare skede, vilket leder till att de är värre därnär när de väl får hjälp.

Äldreomsorgen påtalade att det därför finns en stor vårdskuld att ta tag i efter pandemin. Hemtjänsten har tagit mycket hjälp och kontakt med anhöriga när de blivit orolig kring brukarens mående orsakad av ensamhet.

De som arbetar inom äldreomsorgen uttrycker att organisationen runt vårdplanering underlättats av pandemin då de kunnat möta personer från många olika professioner digitalt vilket underlättat planering. Till exempel har ronder kunnat utföras även om läkaren befunnits på annan ort. Samarbetet med Regionen har fördjupats och blivit bättre under pandemin. Digitaliseringen av verksamheten ses som en positiv konsekvens av pandemin.

En brukarenkät för äldrevården skickades i januari 2022 ut av Socialstyrelsen. Enkäten behandlade frågan hur de äldre upplever hemtjänsten respektive säbo. (Svaren på enkäten finns i bilagan)

4.6. Äldreomsorgen och Stöd & Service i Norsjö

Representanter från IFO informerade i april om hur äldreomsorgen samt stöd och service i Norsjö upplevt pandemin.

Pandemin har påverkat de äldre mycket negativt. Mycket frustration och sorgsenhet bland de äldre har gett sig uttryck i hot mellan de äldre men också från de äldre riktat mot personalen. Många är ledsna och förstår inte varför de inte får träffa sina anhöriga.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

De har också reagerat på de skyddsåtgärder som personal har haft med visir och munskydd. De har blivit oroliga över sitt eget hälsotillstånd och dom har sett på ökade skyddsåtgärder som ett tecken på att de själva anses farliga.

Hygien har blivit en starkt kopplad fråga och vissa brukare har uppvisat en rädsla för att inte vara rena nog. Detta har lett till stark ångest och i vissa fall problem för en del brukare som tvättat sönder sina händer. Personalen tog beslut om att stänga av nyheterna på boendena för att skydda brukarna från ökad stress och ångest över pandemin.

Dagcenter har haft sin verksamhet öppen för att underlätta för de deltagarna som är i behov av kontinuitet och rutiner. Detta ser omsorgen som ett viktigt islag i pandemiarbetet.

IFO upplever att samarbetet med att vaccinera brukarna har fungerat och fortsätter att fungera bra. De veckovisa mötena med smittskyddet har varit värdefulla, då IFO fått aktuell information som de kunnat förhålla sig till

4.7. Elevhälsan i Skellefteå

Barn och elevhälsochef vid Skellefteå kommun informerade beredningen om pandemins påverkan på elever. Kommunen har genomfört en enkät för att undersöka upplevelser av distansundervisningen under pandemin. De två grupperna har haft distansundervisning i olika hög grad. Elever i gymnasiet har generellt haft stora delar av undervisningen på distans, medan elever i högstadiet har haft undervisningen på plats med inslag av distans.

De viktigaste resultaten från enkäten:

- Eleverna på högstadiet bedömer inte att det är någon stor skillnad
- Gymnasieeleverna mår bättre när de går i skolan
- Eleverna i både högstadiet och gymnasiet upplever sig mer ensamma när de studerar på distans jämfört med när de går i skola som vanligt.
- Både elever på högstadiet och gymnasiet upplevde det svårare att samarbeta vid undervisning på distans.
- Eleverna ser fördelar med båda varianterna och många önskar en blandning mellan undervisning på plats och på distans.

Övriga noteringar

Skolorna har noterat att elever som i normala förhållanden har hög frånvaro, exempelvis hemmasittare har en högre närvaro vid distansundervisningen.

Gällande den psykiska hälsan bland eleverna, upplever kuratorerna att de som mådde dåligt innan pandemin mår sämre idag.

4.8. Grundskolan i Norsjö

Elevhälsochefen, tillika rektor, för Norsjös grundskolor informerade i april om pandemins påverkan på eleverna i Norsjö.

Smittspridning bland eleverna

Under stora delar av pandemin har skolorna klarat sig med låg smittspridning.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

I början av 2022 fick hela Norsjö ett uppsving av covid-19 vilket gjorde att cirka 25% av eleverna var frånvarande samtidigt. Dock återhämtade de sig snabbt, och klasserna återgick snart till normal närvaro.

Påverkan på undervisningen

Under hela pandemin har undervisningen i Norsjös skolor skett på plats, med undantag från högstadiet som haft distansundervisning för helklass i totalt 3 veckor. Elever med särskilt stöd har varit på plats under hela pandemin. Det var främst personer med symtom som då erbjöds möjligheten att koppla upp sig digitalt till klassrummet.

Måendet hos eleverna har varit relativt bra, det verkar som att ingen elev har hamnat efter, eller fått sämre betyg som en direkt konsekvens av pandemin.

4.9. Kulturverksamheten, regional utveckling i Region Västerbotten

Verksamhetschefen för regional utveckling i Region Västerbotten informerade beredningen kring pandemins påverkan på det kulturarbete som Region Västerbotten ansvarar för.

Regionen har ungefär 23 anställda som arbetar med kultur, många av dem är specialister inom sitt eget område.

Kulturföreningar

Det har varit många restriktioner på kulturvärden. Allt från publikbegränsningar, stoppade konserter och nedstängda muséer. Detta har inte bara drabbat konstnärer och artister, utan det är även tekniker, scenografer och roddare som har blivit arbetslösa. Det upplevs svårt att starta upp den här verksamheten igen, då de som arbetat med detta har skaffat sig nya jobb.

Kulturinstitutionernas reaktion på pandemin

När pandemin slog till i mars 2020 skickade regionen ut enkäter till beslutade regionen att låta bidragen till kulturlivet fortgå, oavsett om de kunde genomföra sin verksamhet eller inte. Detta kan anses ha varit avgörande för att kulturorganisationer och institutioner överlevde pandemin. Då dessa bidrag är en viktig inkomstkälla.

Påverkan på kulturaktiva

De som drabbas hårdast är de fristående konstnärer som utgör ca 40 % av arbetskraften inom kulturen. En hel del kulturarbetare har slutat inom branschen under pandemin, och det är svårt att rekrytera. I och med detta finns det en risk för kompetensbrist.

Framtida åtgärder

Att uppleva kultur och att uttrycka sig via konst bör anses som hälsofrämjande. Regionens kulturarbete försöker därför vidga bredden av vilka socioekonomiska grupper som får möjlighet att uttrycka sig kulturellt. Där är exempelvis kulturskolor ett viktigt verktyg, eftersom personer från olika socioekonomiska grupper erbjuds möjlighet att lära sig olika konstuttryck.

4.1.1 Kultur och fritid i Skellefteå Kommun

Förvaltningschefen för Kultur- och fritidsförvaltningen i Skellefteå kommun informerade beredningen om hur pandemin har påverkat dem och de aktiva i kommunen.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Fritidsverksamheten

Gymnasiets fritidsgårdsverksamhet har i praktiken legat nere i 2 år, medan fritidsgårdarna riktat mot högstadiet nådde nya målgrupper. Via digitaliseringen nådde de hemmasittare som annars aldrig deltagit. Detta har skapat ett sammanhang för hemmasittarna.

De grupper som är svåra att nå är tjejer och de med kognitiva/fysiska funktionsnedsättningar. Pandemin har även lett till ökat nationellt samarbete och ökad digital kompetens. I framtiden kan det genomföras geografiskt överskridande event via digitala plattformar.

Friluftsliv

Intresset för friluftsliv har ökat under pandemin. Vitberget hade besöksrekord, och vandringskortet gjorde succé. Projektet "Hitta Ut" fick en drömstart, samtidigt som cykelsporten har ökat i omfattning.

Idrottsföreningar

Många tidigare elitsatsande gymnasieungdomar slutade helt med sin idrott under pandemin. Konståkningen förlorade två årskullar. Parasporten har haft en kraftig nedgång. De drabbades extra hårt då många aktiva tillhörde riskriskgrupper, vilket försvårade genomförandet av säkra aktiviteter.

Några av dessa föreningar har helt upphört. Förvaltningen har mötts av blandade reaktioner. Några föräldrar var arga på åtgärderna och ansåg att det förstörde deras barns idrottskarriär. Andra försökte förhandla; *"Men om vi kommer när ingen annan är där spelar det väl ingen roll?"*.

Samtidigt så var det många aktiva som drog sig undan och distanserade sig. Vissa föreningar försökte engagerade ungdomarna på säkra sätt, medan andra föreningar stängde bara ner.

Kulturskolan

Kulturskolan utvecklade digital undervisning. De upplever de att de nått fler elever och nya elevgrupper tack vare de digitala metoderna. Många aktiva "tog med sig" sina vänner, vilket gjorde att de ökat i storlek.

Biblioteket

Biblioteket plockade de bort alla stolar och bord så att det inte gick att sitta inne i lokalerna längre. De var en stor sorg för många, då det inte längre var en social mötesplats. I stället använde de "Take-away" av böcker, där medborgaren endast gick in i biblioteket, valde en bok, och gick hem igen.

4.1.2 Röda Korset Skellefteå

Verksamhetschefen för Röda Korset Skellefteå informerade om pandemins påverkan på de besökarna Röda Korset möter i sin vardag. Röda Korset Skellefteå har gjort en kartläggning av hur pandemin påverkat människor med begränsade kunskaper i svenska samt de som ännu inte har förankring i samhället i Skellefteå kommun; *"Coronapandemins påverkan på personer med begränsad svenskkunskap och förankring i lokalsamhället i Skellefteå kommun"*. Det bör noteras att rapporten är från mars 2021.

I Röda Korsets kartläggning framkommer huvudtesen *"Det är inte pandemin som är problemet, det är segregationen och de ojämlika villkoren."* En stor del av intervjuerna som genomfördes med personer som i sin yrkesroll, eller i sitt frivilligengagemang, möter målgruppen på olika sätt. Coronapandemin har tydliggjort sprickorna och på kort tid visat på flera olika aspekter av ojämlikhet i vårt svenska välfärdssamhälle.

Följande problemområden framkom:

- Avsaknad av fysiska mötesplatser där det är lättare att hålla kontakt med andra.
- Avsaknad av tydliga informationskanaler. Det gäller både information relaterad till pandemin och annan samhällsinformation.
- Informationshämtande från andra länders nyhetsmedier kan ifrågasättas då de saknar lokal relevans.
- I Röda Korsets samtal lyfts flera fall där personer valt att gå till arbetet trots symtom eller sjukdom av rädsla för att bli av med jobbet eller gå miste om lön. Detta sker främst i utsatta arbetsförhållanden och särskilt bland så kallade timanställningar. Många vittnar om stor okunskap inom målgruppen om arbetsrätt och rätt till ersättning vid sjukfrånvaro.
- Begränsad kunskap om samhällssystemet och vart privatpersoner kan vända sig.
- Kollektivtrafik och rörelsemönster – ovanligt med körkort.
- Digitalt utanförskap.
- Trångboddhet, (har) försvårat distansstudier.
- Psykisk ohälsa, stress och oro. För många människor har coronapandemin inneburit ett ovälkommet tillägg till en redan skör situation med psykisk ohälsa.
- Minskad svenskundervisning eller kommunikation på svenska.
- Svårt med social distansering för många, vilket summeras väl i följande citat:
”Att be dig stanna hemma på kvällarna i ditt fina hus eller lägenhet med Netflix, hämtmat och föräldrarna några kvarter bort är en sak, men att förvänta sig att någon ska stänga in sig i ett kallt opersonligt rum i ett folktomt ytterområde med bara sina egna trauman och mardrömmar, det är omänskligt.”

4.1.3 Guldstadens kvinnojour

Representanter från Guldstadens kvinnojour informerade beredningen om pandemins påverkan på kvinnojouren och deras klienter.

Pandemins påverkan på kvinnojouren

Pandemin har tvingat jouren till digitalisering. En positiv effekt av pandemin är att jouren nu når flera personer i kranskommunerna, samt att personer som annars inte har tid hinner delta digitalt. Ett telefonsamtal i stället för ett fysiskt möte kan även vara en bra ingång för många, en lägre tröskel för den utsatte. Speciellt om kvinnan har svårt att urskilja om hon är utsatt för våld eller ej kan det upplevas som ett stort steg att delta på ett fysiskt möte. Då fungerar digitala möten och telefonsamtal bra. Samtidigt har det upplevts svårare att ha meningsfulla samtal, som representanterna uttryckte det: *”Att få möta en vänlig blick betyder jättemycket för många”*.

För de som genomför samtalen med de utsatta kvinnorna har den ökade andelen telefonsamtal varit känslomässigt betungande. Att ta del av så många jobbiga livsöden under en arbetsdag kan i längden bli tärande.

Pandemin har gjort det svårare att skapa samhörighet inom deras organisation. Detta har lett till att volontärer har hoppat av, särskilt bland de unga.

Pandemins påverkan på utsatta kvinnor

Den tydligaste effekten är en ökad isolering. Många av de som kommer till deras skyddade boenden var redan väldigt socialt isolerade innan pandemin. Under pandemin har de kvinnor som kommit till

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

boendena varit ännu mer isolerade, och det har varit svårare för kvinnojouren att bryta deras ensamhet på grund av att restriktionerna begränsat antalet platser där allmänheten kan mötas.

En annan effekt av pandemin har varit att Polisen och Socialtjänsten har haft mycket sjukfrånvaro bland sin personal. Detta har lett till längre processer och ärenden som flyttas från person till person, vilket gjort att kvinnornas ärenden i vissa fall hamnat mellan stolarna. Längre processer gör även att flera kvinnor väljer att återvända till relationen där de blir utsatta för våld. Partnern får tid på sig att bli förlåten, och kvinnan längtar tillbaka till någon form av vardag.

Det är ett vanligt mönster att partnern våldför sig på kvinnan, ångrar sig och ber om förlåtelse, för att en tid senare våldföra sig på kvinnan igen, ofta med grövre våld. Perioden kvinnan söker skydd sammanfaller ofta med perioden av partners ånger. Om processerna blir för långa så ökar sannolikheten att kvinnan återvänder till sin partner.

4.1.4 Norsjö Hälsocentral

När pandemin kom låste hälsocentralen dörrarna och genomförde triagering av patienterna innan de fick komma in i byggnaden. Patienter med symtom togs in via en egen ingång till ett särskilt rum, där personalen bar full utrustning vid undersökningen. När självprovtagningen öppnade under sommaren 2020 ökade belastningen på hälsocentralens rådgivning, de behövde avvara personal för att möta det ökade behovet. Patienterna har dock inte fått väntat mer än en arbetsdag på att bli uppringda.

4.1.5 Knut'n

Knut'n är en plats där personer som behöver arbetsträna kan skaffa sig arbetslivserfarenhet. De får lära sig arbeta i butik, lösa problem och sociala färdigheter. Alla som arbetstränar på Knut'n har fått en remittent och är där på grund av psykisk ohälsa, lång arbetslöshet, eller funktionshinder av olika slag. Majoriteten av dem är runt 25 år gamla, men spannet sträcker sig från 20 år till 78 år.

När pandemin slog till ville organisatörerna att nedstängning av Knut'n skulle vara den absolut sista utvägen. En stängning skulle kunna vara förödande för de som arbetstränar, då risken för psykisk ohälsa ökar vid isolering. De riskerar att tappa den utveckling de genomgått efter de fått börja arbetsträna på Knut'n.

För att minska risken för smittspridning stängde de för alla kunder i två veckor, medan de som arbetstränar fortfarande fick komma till jobbet. Sedan öppnande de för tre kunder i timmen. Detta skapade nya jobb, kopplat till planering och schemaläggning, vilket de som arbetstränade fick öva på.

Knut'n började även med försäljning via nätet, på Instagram och Facebook, vilket gjort att verksamheten ökade sina intäkter mer under den här perioden än under normala förhållanden.

Att det inte finns några myndighetskontor i Norsjö upplevs som ett hinder, då de som arbetstränar på Knut'n har mycket kontakt med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen. Den ökade digitaliseringen som skett under pandemin har gjort att fler möten skett via nätet, vilket underlättat för Knut'ns medlemmar. De slipper åka till Skellefteå och spendera hela dagen för ett möte på 45 minuter.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

4.1.6 Migrationsverket

Migrationsverket har fått ställa om mycket av sin verksamhet. Direktiven som gjort att personer inte fått dyka upp med symptom har gjort att det blivit lugnare i lokalerna. Färre möten med sökande, personer som söker tillsammans i par eller familjer har ombetts att komma ensamma och söka för de andra samtidigt. Möten har skett digitalt vilket minskat resetiden och smittorisken för de som arbetar men även de som söker.

4.1.7 Vaccination

Skolsköterskan har vaccinerat elever med medgivande från föräldrarna. Skolan samlande in medgivanden genom att skicka hem lappar med eleverna. Endast ett fåtal föräldrar har motsatt sig vaccinet. Även skolpersonalen har fått vaccinera sig på skolan under den senare delen av pandemin.

SSM(Skellefteå Stadsmission) genomförde även ett vaccineringsprojekt tillsammans med regionen för att nå de mest svåråtkomliga. Det fanns en svårighet för vissa i Stadsmissionens målgrupp att boka vaccination mot Covid-19, då Mobilt bank ID krävs för att genomföra bokningen. Stadsmissionen ordnade en tid för deras besökare via regionen. Stadsmissionen samlade sedan en grupp på cirka 20 ovaccinerade besökare och körde dem till en vaccinationscentral så att även de kunde bli vaccinerade.

SFI

SFI erbjöd sina elever att få vaccin genom anordnade vaccinationstillfällen. Elever som behövde extra stöd fick sällskap av personal till vaccinationsstället. SFI genomförde uppföljning för att informera och stötta kring påfyllnadsdos två. De flesta av eleverna var redan vaccinerade när SFI påbörjade sin vaccinationskampanj, dock gav det ändå effekt då många som ej var vaccinerade tog tillfället i akt. SFI följde Folkhälsomyndighetens, Regeringens och Skolverkets riktlinjer och hade hemstudier när pandemin krävde det.

Lövånger

Lövånger hälsocentral informerade asylsökande genom deras asylsköterska. Sköterskan skickade ut informationsbrev om dagar de asylsökande kunde komma för vaccination. Det erbjöds också tillfälle att vaccinera sig när de besökte hälsocentralen för annat som inte var relaterade till covid-19. Enligt hälsocentralen är det många som valt att vaccinera sig, även här, som bland övriga befolkningen, är det de som inte valt att vaccinera sig av olika anledningar.

Boliden och Jörn

Boliden och Jörn har haft en låg andel invånare som valt att vaccinera sig, hälsocentralerna har dragit slutsatsen att informationen som gått ut har varit på svenska och området har en hög andel icke svensktalande invånare. Eftersom bokning av vaccination har krävt bank-ID har många inte kunnat boka sig en tid då detta kräver svenskt personnummer. Hälsocentralerna gjorde det därför möjligt för de som inte har bank-ID att kunna boka vaccination direkt i receptionen.

För att få fler personer att vaccinera sig skickade hälsocentralerna ett riktat brev till de som finns med i Melker (Migrationsverkets e-tjänst). Hälsocentralerna erbjöd möjlighet till dropp-in, detta var annonserat mot alla invånare. Hälsocentralerna upptäckte att viss rädsla för att vaccinera sig och att med mer information blev det mer accepterat och mindre rädsla kring vaccination.

Under alla tolk-samtal som hälsocentralerna hade erbjöds information och möjlighet till vaccination, regionen hade även anordnat ett speciellt nummer dit personer med begränsad svenska kunde ringa

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

för att få svar på frågor om vaccin och covid-19 på sitt eget språk. En läkare som verkar i området erbjuder sig att stötta i samtal om vaccin med asylsökande som är arabisktalande.

Höstens bärplockare som var bosatta i området blev även de erbjudna vaccin och detta gav stor effekt. Ett samarbete med bärbolagen och kommunen gjorde det möjligt att låna lokal till att vaccinera över 100 säsongsarbetare.

Norsjö

Norsjö påbörjade vaccineringen av befolkningen i januari 2021. Då kallades personer som var över 80 år genom att ringa upp dem. Strax efteråt kunde patienterna boka egna tider via 1177:s hemsida, något som fungera väl trots att det upplevdes krångligt i början. Under våren 2022 öppnade de för dropp-in vaccinering varje onsdag. Vaccineringen har varit en logistisk utmaning. Det beror på varierade bestämmelser kring tiden mellan doserna, vilka grupper som ska ta vilket vaccin, vilka doser som finns tillgängliga osv. Detta förvåras av att endast distriktssköterskor får ordinaera vaccin. En vanlig sköterska får vaccinera om det redan är ordinerat. Men eftersom exempelvis dropp-in tider inte är ordinerade så måste de bemannas med distriktssköterskor, vilket det finns få av.

4.1.8 Post-covid teamet

Under samtal med medborgare framkom att information gällande post-covid var något som många hade frågor om.

Fakta om post-covid teamet

- Det är läkare i primärvården i Västerbotten som är remittenter
- Under mars och april genomfördes ett antal pilot konsultationsmöten. Fösta digitala konsultmötet erbjöds den 24 maj. Teamet haft ett sommaruppehåll från mitten av juni och återupptog verksamheten igen i mitten av augusti.
- Det är helt och hållet en digital verksamhet. Beslutet om att utveckla en ny form av omhändertagande för postcovidpatienter är baserat på att det fanns postcovidmottagningar i andra delar av landet. Samtidigt finns det andra geografiska förutsättningar i Västerbotten. Man ville uppnå en jämlik vård och då blev förslaget en digital mottagning som skulle medföra en likvärdig regional tillgänglighet.

Postcovidteamet består av fyra medlemmar, två läkare (narkosläkare och allmänläkare/specialist i rehabiliteringsmedicin), samt arbetsterapeut och fysioterapeut. Medlemmarna i teamet arbetar 20 procent i teamet men är anställda inom andra verksamheter i regionen. Medlemmarna finns inom olika delar av vården och i olika delar i länet. Var kompetenserna finns har varit en viktig del att relatera till med hänsyn till omställningen till en god och nära vård. Medlemmarna behöver inte finnas på en klinik eller en specifik vårdcentral i regionen, utan ska vara tillgängliga i hela länet.

Arbetsgruppen som tog fram förslag till teamet informerade i olika sammanhang, till exempel möten med chefer, och organiserade informationsträffar för att fånga upp personer som var intresserade att jobba i teamet. Personer som var intresserade kunde anmäla sitt intresse, och är med i teamet efter godkännande av sin chef.

Tanken är att teamet på ett enkelt sätt ska kunna kontakta kardiolog, lungläkare etcetera. Det finns namngivna personer inom olika specialiteter som teamet kan konsultera vid behov.

- Öppettider: Mottagningen har öppet för vårdbesök när ett ärende remitteras till dem från primärvården. Då bokas detta möte direkt med patienten och mötet sker digitalt antingen via

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

patientens egen dator hemma eller via hälsocentralen.

Mottagningen har inte öppettid vid övrig tid då de som arbetar med mottagningen behövs i sina ordinarie verksamheter.

- Postcovidteamet har arbetat nära den lokala arbetsgruppen för att ta fram gemensamma kunskapsstöd och informationsmaterial. Det är viktigt att kunna ge information till patienterna, information som beskriver att många blir bättre och hur prognosen ser ut. Det har patienterna också beskrivit som värdefullt.

Det har varit två allmänläkare som har deltagit i arbetet med att ta fram ett regionalt stöd och bidragit med perspektiv på vilken information som behövs i primärvården. Exempelvis vilka prover som ska tas i utredningen och kriterier för remisser.

Om teamet vid konsultationstillfället främst behöver inrikta sig på utredning eller rehabilitering beror på patientens behov. I vissa fall är fokus på råd eller rekommendationer, i andra fall utredning eller rehabilitering. Man utgår ifrån patientens förmåga och vad som är rimligt för patienten. Det är ytterst sällan patienten inte behöver någon form av rehabiliteringsinsatser, det är en viktig insats och stöd.

- Vet medborgarna i länet om att mottagningen finns? Behov finns av mer information utveckling av detta pågår

5. Redovisning av uppdraget från reglementet - Folkhälsa

Nedan följer en redovisning av beredningens uppdrag från reglementet. Uppdraget var att ”Verka för att medborgarna ska känna förtroende för den representativa demokratin. Beredningen ska också samverka/föra dialog med olika aktörer för att uppmärksamma behov inom ramen för folkhälsa och demokrati”.

5.1. Metod för uppdraget från reglementet

Beredningen har deltagit i alla folkhälsoråden i Skellefteå och Norsjö. Mötena har varit både fysiska och digitala. Beredningen har även deltagit i förebyggande rådet i Skellefteå. Inbjudan till dialogmöte har gått ut till patient, pensionärs, och intresseföreningar.

Beredningen har upplevt svårigheter i genomförandet av uppdraget från reglementet, eftersom pandemin har fortsatt sätta stopp för fysiska möten. Beredningens inbjudan till patient- och pensionärsföreningar har inte gett samma deltagande som tidigare. Skälen till det kan vara smittorisk eller att föreningarna inte återhämtat sig från pandemin. De möten som hölls mellan de förtroendevalda och föreningarna gav en positiv dialog.

5.2. Resultat av uppdraget från reglementet

Beredningen ser ett fortsatt behov för kommunikation mellan patient-pensionärsföreningar och politiken. För att fortsätta arbetet med att bygga broar mellan allmänheten och politiken ser beredningen att utarbetade kommunikationskanaler bör hållas öppna. Att hjälpa och leda rätt i diskussioner mellan föreningar, politiker och hälsoaktörer är viktigt för en fortsatt utveckling av regionens verksamheter. Beredningen ser det också som mycket viktigt att en kontakt mellan politiken och folkhälsoråden fortsätter.

5.3. Övriga synpunkter från medborgardialogerna

Många påpekar att de inte får tillräcklig information angående remisser, varken information om att remissen kommit fram, eller om hur lång väntetid det är hos olika mottagningar. Detta skulle underlätta för de som söker vård och speciellt de som ska genomgå en operation.

En del har tryckt på att det måste finnas stöd för barn och unga på sjukhusen, det är viktigt när barnen har någon anhörig som är svårt sjuk.

Många upplever att det varit jobbigt i samband med närståendes död, på grund av restriktionerna vid begravningen.

En del har slutat varit aktiva i föreningslivet, av besparingsskäl och för att verksamhet inte kunnat bedrivas under pandemin.

Önskemål om en chattfunktion på 1177, för att kunna få rådgivning.

Någon har flyttat ut till sin sommarstuga för att isolera sig under pandemin, det har varit möjligt genom digitaliseringen och att leverans av varor. Upplevelsen är att det har höjt livskvalitén.

Önskemål om att regionen borde nyttja digitala verktyg oftare i sin patientkontakt, för att bygga bort de långa avstånden.

Synpunkter om att det är viktigt att Regionen tar hänsyn till GDPR och skydd av personuppgifter, så att integriteten hos patienter och andra behålls. Nu när de digitala samtalen blivit allt vanligare. Rädslan var att det diskuterades över Teams och att det inte är tillräckligt säkert.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

 Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

5.4. Guldstadens kvinnojour

Varje år tar beredningen del av information från Guldstadens kvinnojour. Statistiken avser att informera om det aktuella läget för utsatta kvinnor och barn i Skellefteå området.

Guldstadens kvinnojour	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor i skyddat boende	22	14 (604 gästnätter)	16 (107 gästnätter)	7 (634 gästnätter)	6 (250 gästnätter)	8 (437 gästnätter)	15(649 gästnätter)	8
Barn i skyddat boende	20	8 (759 gästnätter)	15 (669 gästnätter)	5 (617 gästnätter)	5 (104 gästnätter)	8 (437 gästnätter)	9 (499 gästnätter)	4
Besök: stödsamtal	56	24	36	223 (ej specificerade)	199	528	613	157
Telefon: stödsamtal	168	114	134	-	115, 19 (via chatt)	253	261	199
Avvisningar pga. platsbrist	18 kvinnor 21 barn	26 kvinnor 14 barn	21 kvinnor 29 barn	21 kvinnor 20 barn	12 kvinnor 4 barn	16 kvinnor 9 barn	14 kvinnor 7 barn	12 kvinnor 12 barn

(Källa: Guldstadens kvinnojour)

1

5.5. Statistik över självmord i Skellefteå och Norsjö området.

Beredningen, och tidigare nämnd för folkhälsa och primärvård, har kontinuerligt följt statistik för självmord i området. Beredningen noterade att det var fler kvinnor än män som under 2021 begått suicid, tyvärr ser beredningen att denna trend följer med in i 2022 då kvinnor, även i år, är majoritet i statistiken, detta påstående går dock inte att styrka till fullo då statistiken inte är helår.

Självmord Skellefteå, Norsjö, Malå kommuner	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt	9	3	9	9	5	6	5	3
Män	3	3	9	7	3	5	2	1
Kvinnor	6	0	0	2	2	1	3	2
Ålderskommentar	-	22–75 år	22–75 år	17–62 år	26–77 år	30–79 år	21–82 år	55–75 år

(Källa: Polisen)

2

¹ Statistiken gällande kvinnojouren rör tidsperioden årsskiftet till september år 2022.

² Statistiken för självmord rör tidsperioden årsskiftet fram till september varje år.

BILAGA A: Kunskapsinhämtning

A.1. Gemensam kunskapsinhämtning, Kunskapsdagen 9 november 2021

De tre beredningarna har inhämtat kunskap om pandemins konsekvenser på folkhälsan nationellt, regionalt och lokalt, hur ungdomar påverkats av pandemin, hur regionens förvaltningar påverkats av pandemin samt lägesbilder av social utsatthet.

Beredningarna har fått en fördjupande föreläsning i medborgardialog om hur val av metod för dialoger kan påverka vilket resultat som beredningen får.

Pandemins påverkan på folkhälsan – Folkhälsomyndigheten

I rapporten "Hur har folkhälsan påverkats av covid-19 pandemin?" som publicerades våren 2021 presenterar Folkhälsomyndigheten en samlad bedömning som bygger på flera olika källor för kunskapsinhämtning. Rapporten visar att äldre personer har påverkats negativt av pandemin då den psykiska påfrestningen av smittläget i landet har format deras vardag.

Under hösten 2020 började det psykiska måendet för landets invånare bli sämre på grund av isoleringen till följd av smittläget. Äldre personer samt skolbarn och ungdomar har befunnit sig i ett pressat läge, då den sociala närvaron blivit starkt påverkad. Befolkningen har vistats ute i grönområden mer under pandemin än innan, mer fokus har lagts på utomhusaktiviteter som ökat det fysiska och psykiska välmåendet.

Pandemins konsekvenser för folkhälsorelevanta insatser

Folkhälsomyndigheten har undersökt vilken påverkan som pandemin har haft på det förebyggande folkhälsoarbetet. Enkätfrågor har ställts till de inom folkhälsoarbete exempelvis SKR:s nätverk för folkhälsochefer, folkhälsostrategier, folkhälsopiloterna vid länsstyrelserna i Västerbotten och Stockholm, med flera.

Ett stort antal folkhälsorelevanta insatser till målgrupper från lokala och regionala aktörer ställdes in eller pausades initialt under pandemin. Så småningom ersattes dessa med nya anpassade lösningar på ett smittsäkert sätt, exempelvis digitalt eller via aktiviteter utomhus. Enkäten visar att socio-ekonomiskt och hälsomässigt utsatta grupper påverkats mer av inställda insatser.

Barn och ungas röster om pandemin

Uppsala universitet har undersökt och ställt frågor om corona till barn och ungdomar via en webenkät i sociala medier. Barnen var mellan 4–12 år och ungdomarna mellan 13–18 år. Antalet fullständigt besvarade enkäter var 1106.

Enkäten behandlade frågor om känslor som rädsla kopplade till corona. Både för barnens egen del och rädsla att andra skulle dö eller bli svårt sjuka av covid-19. Drygt 48% av barnen svarar att de tycker att påverkan av deras vardag, som sociala aktiviteter, skola och idrott är det sämsta med corona. Det bästa med corona är att miljön har blivit mindre påverkad av tex resande. Ca 41% av ungdomarna i enkäten att de tycker det sociala har fungerat bättre under pandemin.

För att må så bra som möjligt under pandemin uppger ungdomarna att de spelar spel, tittar på film, håller kontakt via sociala medier, aktiverar sig själva utomhus genom ex idrott samt pratar med sin familj.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Pandemins påverkan på våra förvaltningar

Hälso- och sjukvården har de senaste två åren präglats av den pågående pandemin. Det har inneburit stora ansträngningar för vården med hantering av Covid-19 och omställningsarbete med prioriteringar för att upprätthålla vården i sin helhet. Verksamheten har haft fokus på att minska smittspridning, vårda patienter samtidigt som ett stort och omfattande vaccinationsarbete genomförts. Vaccinationerna har omfattat Covid19 dos 1–3 och även säsongsinfluensan.

Centrala vaccinationsmottagningar i Umeå och Skellefteå har varit uppskattade förutsättningar för att Västerbotten lyckats uppnå mycket god vaccinationstäckning. Projekt och utvecklingsarbeten har fått stå tillbaka eller pausats. Medarbetare har fått ställa om till omflyttningar och distansarbete. Under denna period har också arbetet med den uppskjutna vården planerats och efterhand påbörjats med ett flertal insatser för att få en ökad tillgänglighet.

Under de sista veckorna 2021 ökade åter antalet smittade och nådde under de första månaderna 2022 till rekordnivåer. Under hösten då restriktionerna tillfälligt lättade syntes också ett kraftigt ökande antal av andra infektioner, såsom säsongsinfluensa, RS-virus och calicivirus.

Patienter med större medicinskt behov har prioriterats framför dem med lägre medicinsk prioritering. Primärvården har genomfört vaccinationer vilket medfört markant ökning av sjukvårdande behandling både vid jämförelse med 2019 och 2020.

Social problematik och utsatthet under Pandemin – ett nedslag i länet

Flera kommuner beskrev att pandemin förstärkt befintlig utsatthet såsom dålig ekonomi, våldsutsatthet och missbruk. Fler individer riskerade därmed att hamna i utsatthet till följd av varsel/upsägning och isolering. Barn och ungas tillgång till skyddande faktorer som meningsfull fritid, positiva vuxenkontakter och skolgång minskade vilket ger negativa konsekvenser för redan utsatta barn på kort sikt och för alla barn på längre sikt. Kommuner rapporterade också om oro och utsatthet i andra grupper än de normalt såg. Demokrati, delaktighet och inkludering hade påverkats på flera sätt genom bland annat minskat antal möten.

Det fanns dock positiva effekter av pandemin som kunde identifieras under 2020. Samverkan och medvetenheten ökade bland olika aktörer som myndigheter, skola, näringsliv, flera samverkansmöten ordnades över organisatoriska gränser. Samarbeten byggdes upp mellan civilsamhälle och arbetsmarknadsenheter för att kombinera arbetsträning med att hjälpa personer i riskgrupp.

Den digitala kompetensen ökade och digitala hjälpmedel användes i större omfattning. Fler besökare ville delta i digitala språkcaféer för att träna sin svenska och ett ökat intresse för digitalisering fanns hos seniorer. Ett ökat engagemang för att stötta äldre, nya tankar och idéer kring insatser för ungdomar och att erbjuda sommaraktiviteter framkom.

Några slutsatser som gjordes för Västerbottens räkning var just att gruppen utsatta blev mer utsatta och att äldre och nyanlända var speciellt påverkade. Den generella begränsningen i myndighetskontakter ledde till ökad tid för åtgärd, oavsett problem. Digitala möten passar heller inte alla grupper av människor, än mindre alla individer vilket ökade det digitala utanförskapet.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

A.2. Digital medborgarenkät

Socialt umgänge

Ungefär hälften av deltagarna som svarade på frågan om att vidare utveckla sina svar uppgav att de upplevt sämre förhållande till nära och kära, detta har bidragit till saknad och oro för familjemedlemmar och vänners välmående.

Dock svarar en mindre del att pandemin har bidragit till ett lugnare tempo som gett en positiv inverkan på familj/personers mående då stress från omvärlden minskat och bidragit till ett stärkt förhållande till den närmaste familjen.

Personer som är ensamstående pekar på en högre grad av utanförskap och en bidragande känsla av isolering. Sociala umgängen som träning, kulturevent och andra aktiviteter har fått stå tillbaka inför pandemirestriktioner, rädsla för att bli smittad och i sin tur smitta andra.

Många upplever att detta bidragit till ett sämre mående både fysiskt och psykiskt. Procenten som svarat att det varit positivt är dock låg jämfört med de som uttryckt en negativ påverkan.

Vård/Omsorg

Många uttrycker ett missnöje med vårdkontakter under pandemin, speciell irritation riktas mot inställda operationer och andra vårdmöten som flyttats fram på obestämd tid. Psykiska och fysiska men uttrycks ha uppkommit på grund av detta. Många gravida uttrycker att de velat se fler åtgärder för en säker förlossning, speciell kritik riktas mot att partnern inte varit välkommen att delta i förlossningen. Detta har varit en orsak till oro.

Kritik framkommer om hur kommunerna har hanterat tester av misstänkt smittade. Självtester och tester via kliniker har inte varit pålitliga, vilket bidragit till en oro för vem som smittas och inte. Antikroppstest har lyst med sin frånvaro för specifika grupper så som personer som har genomgått transplantationsoperationer. Antikroppstesterna hade bidragit till mer självständighet då det kunnat bryta den totala isoleringen om det visat sig ha antikroppar efter vaccination.

Mycket kritik kommer från personer som inte fått vård i samband med sjukdomar och tillstånd de har sökt för innan pandemin. Det har framkommit kritik av eftervård hos personer som insjuknat i Covid-19. De uttrycker en frustration om otillräckliga åtgärder och stöd för de som insjuknar men även för de som fått bestående komplikationer efter den akuta infektionen.

Personer som lever med psykiskohälsa upplever ett sämre tillstånd på grund av pandemin, det har varit svårare att få kontakt med psykiatri, medicinering, samtal och terapi. Många som svarat på enkäten uttrycker att de utvecklat social ångest, depression och oro i samband med pandemin.

En hög procent av de som svarat på enkäterna uttrycker också ett stort missnöje med äldrevården och dess hantering av pandemin. Störst kritik har varit hanteringen av smitta på boenden, att personal haft knäpphändig utrustning och att restriktioner varit för hårda när anhöriga velat möta sina äldre.

Tandhygien är också ofta nämnt, uteblivna besök till tandläkaren och tandhygienisten har skapat lidande för de som behövt akut hjälp och många vittnar om sämre munhälsa.

Arbete

Arbeten som kunnat skötas hemifrån har fått positiva och negativa svar. Några uttrycker att

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

uppdelningen mellan de som kunnat arbeta hemma med de som ej kunnat det har lett till klyftor på arbetsplatsen, men även samhälleligt, då de som inte kunnat arbeta hemma har förlorat ekonomiskt på ett sätt som personer som kunnat utföra sitt arbete hemma inte har. Många uttrycker en avsaknad av kontakt med sina kollegor, möten har blivit tråkigare och svårare att hålla intressanta.

Arbetande inom vård och omsorg vittnar om påfrestande arbetsförhållanden med underbemanning, dålig arbetsmiljö på grund av skyddsutrustning och restriktioner. Många vittnar om utbrändhet, nedstämd tillvaro och rädsla för att smittas och smitta. Vårdanställda har känt sig utnyttjade under pandemin då de anser att deras låga kompensation och indragna semestrar har bidragit till en icke jämställd kompensationsbild för de arbetet de utföra. En del har funderat på att byta arbete då de inte längre känner en glädje i jobbet. Missnöjet angående ersättning är stort då de inte stigit i takt med den allt högre arbetsbelastningen. I andra arbetsgrupper har det där emot varit för låg nivå av aktivt arbete, där har rädsla för att ekonomin inte skall fungera och permitteringar varit det största orosmomentet.

Skola

Många barn och unga uttrycker svårigheter med studierna då det blir komplicerat att hålla studietakten med arbete hemifrån. Umgänget och kunskapsutbyte har blivit svårare med restriktioner. Många upplever en mycket negativ inverkan på deras studieresultat. Undervisningen har lidit för elever i alla åldrar, det pekas på tekniska fel men även hög sjukfrånvaro. Ändrade vanor och svårare med hjälp och stöttning för studierna. Många fick inte den hjälp de behövt med läxor och förståelse med ämnen. Praktik har blivit indragna för elever vilket resulterar i att de förlorar möjligheter att skaffa sig erfarenhet och knyta framtida arbetskontakter. De förlorar livserfarenheter när event som student utspring och annat ställs in.

Mer press på till exempel lärare som såg svårigheter i att uppfylla vissa restriktionskrav då klassrum och andra lokaler inte tillåter detta. Några upplever också en ovilja från arbetsgivare att tillåta arbete hemifrån vilket bidragit till bortfall av arbetstillfällen för många vid till exempel förkylningssymptom eller vab. Ett behov av uppdaterade utbildningar för krishantering har uttryckts då, arbetsgrupper som till exempel lärare har känt sig undermåliga i kunskap om hur en bäst hanterar långvariga kriser. Hur en bemöter personer, och speciellt unga som uttrycker oro eller visar påverkan av krisen.

Demokrati

Många ovaccinerade upplever att de förts en tvångskampanj för att få människor att vaccinera sig genom till exempel de drivande vaccinationskampanjerna, men även från media och samhället i stort. Om någon avstått att vaccinera sig har de upplevt ett socialt utanförskap och utfrysning av samhället, de känner sig svartmålad och isolerade. På grund av restriktioner menar också många att de inte kunnat föra dialoger öppet, att det sociala klimatet med medmänniskor skapat ett ohållbart förhållningsätt till andras åsikter och där polarisering varit den drivande kraften. Många som svarat på enkäten uttrycker en frustration med restriktioner som inte följts av medmänniskor, och har därför skapat en oro för att delta i olika evenemang som varit godkända enligt restriktionsregler. Myndigheter och organisationer får kritik för att de digitaliserat i för hastig fart och att digitaliseringen har blivit en regel i stället för ett undantag.

Negativa bieffekter av pandemin

Kritiken som inkommit vid dessa enkätsvar har varit överhängande negativa. Många pekar på att restriktioner och risk för smitta har påverkat deras sociala och ekonomiska tillvaro extremt hårt. En överhängande negativ kritik riktas mot vården, både av vårdstagande och från de som arbetar inom

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

vård och omsorg på olika sätt. Klyftor mellan de som har sociala arbeten och de som kunnat arbeta hemifrån har ökat. Sociala arbeten som kräver att personal är närvarande på arbetsplatsen har blivit hårt ansatta av den då rådande pandemin. Många uttrycker ekonomisk oro som bidrar till en isolerad samvaro och ett högre tryck på stresshantering.

Positiva bieffekter av pandemin

Kommentarer som riktat positiv kritik fokuseras ofta på att den sociala pressen har minskat, att personer som annars känner stor press utifrån att till exempel delta i sociala sammanhang eller att dela tid med parter eller familjs intressen har minskat. En återkommande positiv kommentar är att familjer har knutit starkare band till varandra, att många lärt sig upptäcka närmiljön och naturen. Att många skaffat sig nya hobbyer är också en återkommande positiv kommentar.

Mindre tid spenderat med resor till och från jobb eller möten har frigjort mer tid till den närmaste familjen. Personer har tvingats lära sig nya system och i och med det blivit mer självsäkra med teknik. Sparat tid genom att kombinera möten och en komprimerad arbetstid vilket har lett till mindre stress. Vissa företag har dubblat sin omsättning under pandemin. Bättre förutsättningar på grund av möjlighet att arbeta hemifrån, mindre stressigt för att hinna med vardag och arbete. Innovativa lösningar för tekniska system och större flexibilitet inför nya arbetssätt. Många uttrycker att de fått en bättre arbetsro med färre personer på arbetet eller att de tillåtits arbeta hemifrån. Effektivisering av både arbete och möten har frigjort tid för att få ihop livspusslet.

Mindre påverkan av andra sjukdomar som till exempel magsjuka på grund av att människor håller avstånd och har bättre handhygien. Många påpekar att de vunnit mer kroppslig autonomi då fysisk kontakt med andra har minskat. Fler har uttryckt att de fått tid att delta i digitala kurser, kunskapsinhämtning har därför ökat. Många elever berättar att de fått mer sömn och blivit bättre på att äta näringsrik mat genom att de varit hemma och kunnat bestämma själva över tider och matintag.

Dialog med förtroendevalda

Många av de som svarat nej har inte uppgett anledning varför, dock har ett fåtal uttryckt att de inte vill ha en dialog för att det antingen anses lönlöst då de inte tror att de kommer bli lyssnade på eller för att de anser att politikerna ljuger. Av de som svarat ja har det varit överhängande positivt inställda mer än kritiska.

Vad hade regionen kunnat göra annorlunda under pandemin?

Majoriteten av de som svarat på frågan önskar se mer personal inom vårdsektorn och högra löner för de som jobbar inom vård och omsorg. Många önskar bättre tillgänglighet till vården både digitalt och fysiskt, speciellt i inlandskommunerna. Snabbare information om smittspridning och krav på munskydd i samhället var en ofta förekommande önskan. Hårdare restriktioner eftersöktes, dock ansåg många att det förts skrämselfpropaganda från både region och media. Många eftersökte ett enklare sätt att boka vaccination, många ansåg att digitaliseringen av bokningssystemen har gjort det svårare att boka tider och att ett separat system för de som inte har dator eller smartphones borde finnas. Dropp-in vaccinationer önskades för att ge möjlighet för de som arbetar ovanliga tider. Större lager på skyddsutrustning som visir, munskydd och förkläden så övergången till full beredskap gått snabbare.

Fler stationära läkare och vårdpersonal för att slippa nya kontakter vid besök på vårdcentraler och annan omsorg. Bättre information kopplad till smittläget i kommunerna för att kunna undvika smitta.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Att smittspårningen kom i gång i ett tidigare skede. Enstaka förslag på att specialistvård blir separerat från övrig covid relaterad vård för att stärka patientsäkerheten och upprätthålla den akuta vården för sjuka med speciella sjukdomar som till exempel personer med el känslighet. Fler möjligheter att testa sig för covid, antikroppar och tester för att friskförklaras. Bättre möjligheter att träffa de äldre, speciellt på avdelningar med demenssjukdomar, men även vanliga avdelningar. Mer uppsökande verksamhet riktad mot de äldre för att minska ensamheten.

Mer möjligheter i kollektivtrafiken med fler avgångar i både stadskärnor och länstrafiken. Bättre skydd för personer som arbetar inom offentlig sektor som busschaufförer. System för att se antal passagerare på bussar vid olika tidpunkter för att kunna planera resor med så låg smittorisk som möjligt.

Skola och barnomsorg behöver mer stöd, både genom utbildningar för krishantering och stöd för elever som uttrycker oro. Snabbare vaccinationer för de som jobbar inom barnomsorg och skola. Det efterlyses mer satsning på folkhälsa, att gynna utomhusaktiviteter och träning som kan bidra till ett hälsosammare liv i förebyggande syfte. Bättre möjligheter för utomhus aktiviteter. Kontaktcentrum för personer som känner sig ensamma eller behöver prata av sig om oron för pandemin. Bättre möjlighet för nyanlända att delta i samhället genom att bidra med munskydd och att underlätta för dem att följa restriktioner.

Övriga kommentarer

Många ansåg att kravet på vaccinpass skapat onödig distans mellan människor då de gör skillnad på de som har vaccinerat sig och de som ej vaccinerat sig av olika skäl. Många uttryckte en irritation över inställda resor i länet, landet och utomlands. Resor anses av många vara ett sätt att koppla av och få energi, då de inte fick resa under pandemin ansåg många att de påverkade dem negativt.

A.3. Lokal kunskapsinhämtning, information från samhällsaktörer

Under våren har beredningen bjudit in relevanta externa och interna verksamheter och aktörer för att informera om hur verksamheten och deras målgrupper har påverkats av pandemin. Nedan redogörs respektive informatör.

A.3.1. Svenska kyrkan - Skellefteå Pastorat

En kyrkoherde från Skellefteå pastorat informerade beredningen i januari 2022 om hur svenska kyrkan och dess medlemmar påverkats av pandemin.

Begravningar

Restriktionerna har krävt att begravingar sker i andra former. Kyrkan har löst detta genom att hålla begravingar i mindre format, digitala, eller utomhus, även på vintern. På grund av det höga dödstalet har det blivit kö för kremeringen.

En omställning av verksamheten

Mycket av kyrkans verksamhet har behövt ställas om och en stor fråga har varit hur de kan arbeta meningsfullt utan fysisk kontakt. En lösning har varit att hålla digitala andakter, gudstjänster och ibland även begravingar. Det digitala har setts som en möjlighet och en svårighet. Det blir en distans till medlemmarna vilket gör det svårare att leverera stöd. Men det stödet som ges är bättre än inget stöd alls. Kyrkan har även gjort flera olika sorters insatser för att behålla församlingens gemenskap. Exempelvis telefonlinjer, kom och gå fika, och andra aktiviteter fysiskt med smittskyddsåtgärder. De

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

har även försökt stöttat sjukvården, bland annat genom att förse dem med ex plast till visir, och genom att vara vaccinationsvärdar.

Psykiskt stöd

Efter en närståendes död brukar kyrkan stötta denne via så kallade ”Leva vidare efter grupper”. Dessa har blivit begränsade på grund av restriktionerna, vilket har gjort det svårare att stötta anhöriga i deras sorg. Det har även upplevts svårare att bearbeta sorgen, både efter begravningar och på sjukhus. En förklaring till detta är bristen på socialt stöd som uppstått på grund av isoleringen.

Antalet som ringer till jourhavande präst har också ökat under pandemin, och därför har kyrkan utökat deras samtalstider. Detta tyder på att det är fler som vill ha stöd och samtidigt vara anonym.

Medlemmarnas mående

Svenska kyrkans medlemmar har upplevt ensamhet, brist på normal vardag, och en ökad existentiell ångest. Detta har bland annat lett till en ökad trötthet hos gruppen. Svenska kyrkan märkte även att medlemmarna är less på det digitala, även de unga, som längtar efter att få umgås fysiskt. De som har ett digitalt utanförskap har mått sämre, och kyrkan har haft svårt att nå dem. Detta förvärras när anhöriga inte kan stötta upp på grund av besöksförbud.

Det är fler som brottas med stora frågor som ”vad är meningen med livet”. Individer som är äldre än 70 år berättade att de känner sig utpekade, och mådde därför extra dåligt på grund av den ensamhet de blivit tvingade till under lång tid. Detta då många bor på särskilt boenden där det ofta har rått besöksförbud. Även anhöriga har känt en stor frustration, när de inte fått träffa och stötta sin livskamrat eller familjemedlem.

De behov som dyker upp i samtalen med jourhavande präst förs inte någon form av statistik över på grund av den tystnadsplikt som råder. Men det kan sägas att det är många med självmordstankar som ringer in, och då stöttar såklart prästen bäst den kan och försöker styra mot vård och hjälp. Ofta är samtalet i sig det som får individen att fortsätta kämpa.

När restriktionerna först släppte, och sedan blev stränga igen, upplevde många en enorm hopplöshet. Det var tuffare att få församlingen att följa restriktioner igen. En del efterfrågade verksamheter som tidigare genomförts under hårda restriktioner, vilket tyder på att kyrkan nått ut trots anpassad verksamhet.

A.3.2. Skellefteå Stadsmission

Föreståndaren, tillika präst, vid Skellefteå Stadsmission (SSM) informerade beredningen i mars 2022 om pandemins påverkan på sin verksamhet och de som besöker dem.

På stadsmissionen möts människor i alla livssituationer i alla åldrar från hela kommunen. De arbetar med, och för, människor i utanförskap. Det kan bland annat handla om missbruksproblem, psykisk ohälsa, eller fattigdom. Detta görs genom att bemöta personerna med värden kopplade till gemenskap, öppenhet och ärlighet, samt erbjuda dem en drogfri miljö. Med drogfri menas att de ska komma nyktra och utan droger/alkohol på sig. Dock kan de fortfarande leva i ett beroende. Denna regel finns för att skapa en trygg miljö för fördetta missbrukare, och en välkomnande miljö för de som vill byta livsstil. Samtal och personliga möten är en central del i den hjälp som SSM erbjuder. Det gör mycket för den utsatte att bli lyssnad på, och erbjuden emotionellt stöd.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Deras verksamhet under pandemin

Under pandemin har de anpassat sin verksamhet på en mängd sätt. Till en början stängdes alla mötesplatser. Fokuset låg på det mest nödvändiga. De serverade mat utomhus, men övergick sedan till att servera maten i foajén. Då gällde hårda hygienregler och de minskade antalet vid varje bord, plastade in smörgåsar och serverade lunchen i färdiga portioner. Personalen bar munskydd och handskar, i lokalen gällde avståndsregler vilket innebar ett förbud mot köbildning och kramar.

SSM genomförde även ett vaccineringsprojekt tillsammans med regionen för att nå de mest svåråtkomliga. Det fanns en svårighet för vissa i Stadsmissionens målgrupp att boka vaccination mot Covid-19, då personen behövde ha Mobilt bank ID för att genomföra bokningen. Stadsmissionen hörde därför av sig till Regionen om detta, som ordnade en tid för deras besökare. Stadsmissionen samlade sedan en grupp på cirka 20 ovaccinerade brukare och körde dem till en vaccinationscentral så att även de kunde bli vaccinerade.

Pandemins påverkan på deras brukare

SSM upplever att fattigdomen har ökat under pandemin, och den ökande inflationen som råder sedan våren 2022 kommer ha en negativ effekt på detta. Det finns därför en oro för att ännu fler kommer få en svårare ekonomisk situation. Under pandemin har många av SSM:s besökare suttit ensamma och isolerade. SSM har ingen statistik på hur detta har påverkat målgruppen. De befår dock att med en ökad ensamhet kommer en ökad psykisk ohälsa, vilket kan leda till en ökad självmedicinering och missbruk.

A.3.3. Svenska kyrkan i Norsjö församling

En representant från Svenska Kyrkan i Norsjö informerade beredningen i april 2022 om pandemins påverkan på dem och deras församling. Konsekvenserna upplevs vara olika. Det finns psykologiska faktorer, sociala faktorer, arbetssätt, förväntningar, begränsningar, och nya möjligheter.

Kyrkans verksamhet under pandemin

Kyrkorna i Norsjö och Bastuträsk har varit bemannade två timmar varje vardag. Detta för att kunna möta människor, ge dem möjlighet att tända ljus och prata en stund tillsammans. De har även genomfört digitala gudstjänster, vilket lockade många besökare i olika åldrar. Utöver detta har det genomfört tipspromenader och samtalspromenader utomhus. Det har varit deras sätt att stimulera församlingen, genom att skapa sociala sammanhang samt röra sig runt kyrkan och i samhället. Kyrkan har också delat ut pysselpåsar med pyssel och bibeltexter för hela familjen, anpassade till barnens åldrar.

Aktiviteter som de normalt bedriver i andra än deras egna lokaler, exempelvis andakter på senior- och särskilda boenden, har inte varit möjliga att genomföra. De långvariga konsekvenserna visar sig bland annat i att återstarten gått långsamt. Klartecken från de som äger och ansvarar för verksamheterna har dröjt. I april 2022 har de endast fått godkänt av Bäckgården att återuppta verksamheten. Samarbetet och tvåvägskommunikationen med Bäckgården har fungerat mycket bra under hela pandemin, till skillnad mot andra verksamheter i bygden. Kyrkan har helt tappat möjligheten att komma in på särskilda boenden i Norsjö. Denna typ av verksamhet kommer antagligen vara väldigt svår att starta upp igen efter pandemin eftersom det skett mycket personalbyten på chefspositioner. Detta gör att kommunikationsvägar och uppbyggda relationer har försvunnit och måste återskapats för att kunna återuppta arbetet.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Snabba ändringar och begränsningar från Folkhälsomyndigheten har gjorde det svårt att planera ett långsiktigt arbete. Många medarbetare inom kyrkan har uttryckt frustration över att inte veta någonting om förutsättningarna i arbetet längre fram. Ledningen fick många frågor gällande att friställa personalen på grund av deras inställda verksamhet. Ett friställande skulle varit både dyrt och omöjligt för en organisation som Svenska kyrkan, bland annat eftersom de kommer behöva personalen igen efter pandemin. Arbetstiden och andra resurser har lagts på att se över och renovera kyrkans lokaler inför framtidens nya behov.

Barngrupperna har varit nedstängda, under våren 2022 har de öppnat upp igen. Nu är barngrupperna större än innan. Pandemin verkar därför inte påverkat antalet deltagare i barnverksamheten. De märker dock vissa uppstartsproblem i ungdomsverksamheten där de nu får börja om från start. Uppstartsprocessen i övrigt befaras kräva mer energi än de trott från början.

Kyrkan noterar att all deras verksamhet har varit drabbad, men pekar ut att körverksamheten varit extra ansatt eftersom smittrisen bedömdes vara särskilt stor där.

Påverkan på församlingen

Enligt generella regler måste gravsättning av kista äga rum inom en månad efter dödsfallet, medan aska efter kremation ska gravsättas inom ett år. Restriktionerna gjorde att fler valde kremering, i hopp om att en begravning med urna kunde ske efter lättnader i restriktionerna. De har även sett en tendens att minnesstunderna efter begravningen blivit något färre och numerärt mindre. Det är oviss hur denna förändring står sig långsiktigt.

Leva vidare grupper har mötts i större lokaler och i mindre grupper. Men det finns en väldigt låg efterfrågan på den typen av tjänst i Norsjö, eftersom väldigt få vill prata om sin sorg eller bearbetar sorgen på andra sätt. Kyrkan tror att detta beror på kulturen i mindre orter, som kan göra det svårare för individer att prata om sina känslor.

Många människor har uttryckt en uppgivenhet inför sin isolerade tillvaro utan möjlighet till samtal eller besök. Det har uppstått en rädsla för kontakt med andra, samtidigt som det finns en paradoxal längtan efter kontakt. Den trenden kan bli bestående under lång tid framöver.

När det gäller den äldre generationen så har samtal via telefon och internet varit mycket svårt, bland annat på grund av nedsatt hörsel. Många i denna grupp använder sig inte av internet eller sociala medier. Därför blev det svårare inkludera dem i de insatser som gjorts digitalt.

A.3.4. Individ – och familjeomsorgen (IFO) Skellefteå

Verksamhetsutvecklare från Individ- och familjeomsorgens (IFO) informerade beredningen i januari 2022 om konsekvenserna av pandemin för deras målgrupper. Fokus för föredraget var på vuxna, barn och unga, samt våld och IFO:s genomförda aktiviteter och åtgärder.

Anpassade metoder och dess konsekvenser

I och med pandemin behövde IFO ställa om sin verksamhet för att minska smittrisen. De har upplevt att övergången till digitala möten har varit positivt i flera avseenden. Bland annat upplevde de sig mer lättillgängliga eftersom möten kan ske smidigt digitalt. När det gäller barn fortsatte mötena att ske mestadels fysiskt. Detta då den verksamheten har ett behov av fysiska träffar för att exempelvis kunna genomföra korrekta bedömningar av levnadssituationen.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

IFO upplever att barn har haft mindre tillgång till trygga vuxna då fritidsaktiviteter och tiden i skolmiljö har minskat. De beskriver även att familjerelationer har blivit mer ansträngda när vuxna i barnens närhet går igenom egna kriser orsakade av pandemin, exempelvis när de förlorat jobbet eller en närstående gått bort. Denna situation förvärras när stora delar av familjen tvingas spendera mycket tid hemma. Det sliter på relationerna att bli isolerade tillsammans och inte få tillräckligt med tid för sig själv, speciellt om familjen bor trångt.

Barn som far illa

Antalet anmälningar till socialtjänsten om barn som far illa ökar varje år. Jämfört med förra årets siffror så har det ökat med ca 20 %. Skellefteå kommun skiljer sig inte anmärkningsvärt från övriga landet. Det har ökat nationellt varje år hos majoriteten av våra kommuner, pandemi eller inte. Att anmälningarna kring barn och unga inte har ökat ännu mer än "vanligt" trots pandemin tros vara den minskade kontakten med trygga vuxna. Det finns därför en risk att mörkertalet är stort.

IFO har varit oroliga för att barn som redan är utsatta för våld skulle bli än mer utsatta under pandemi. Detta då alla befinner sig hemma i större utsträckning och det inte finns någonstans för barnen att komma undan. Även den som utövar våldet kan komma att må sämre på grund av pandemin och då ökar risken för våld i familjen.

Skolfrånvaro och deltagandet i klassrummet

Vissa barn har haft svårt att tillgodogöra sig den digitala skolgången. Det är barn som redan hade svårt att be om hjälp i det vanliga klassrummet och nu inte riktigt förstår vad som händer i det digitala klassrummet. De har svårt att få grepp om dag och tid utifrån att det är mycket som sker över datorn. IFO har även sett barn vars hemmiljö inte varit bra för distansundervisning. Det har därför varit väldigt bra att skolan haft möjlighet att ta emot vissa barn som har dessa utmaningar. Barn som redan innan pandemin hade svårt med skolan och närvaro har under distansundervisning alltså haft ännu svårare att delta i skolan. Men distansundervisning är inte sämre för alla. Exempelvis berättade IFO om en flicka som uttryckte det som att "*äntligen fick jag delta i undervisningen på samma sätt som alla andra, utan att känna mig ensam, mobbad och utlämnad. Jag vill inte tillbaka till skolan*". Det finns alltså flera perspektiv som distansundervisningen kan ses från.

Rekrytering av familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner

Socialtjänsten hade redan innan pandemin svårt att rekrytera familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner, vilket har blivit ännu svårare under pandemin. Detta då invånare i ännu mindre utsträckning vill ta in någon ytterligare i sin familj av rädsla för smitta och av välvilja att följa rekommendationer från våra myndigheter.

Bristen av volontärer påverkar möjligheten att placera barnen hos rätt familj direkt, då personkemin kanske inte stämmer. IFO vill alltid undvika uppbrott, och då kan det ibland vara bättre att låta barnen bo kvar hos sina föräldrar tills det finns en bättre placering. Men ibland är situationen så pass allvarlig att tryggheten är viktigast, även om det ökar risken för uppbrott.

Försörjningsstöd

Antalet hushåll som söker försörjningsstöd sjönk under 2021 med 14% i jämförelse med 2020, så det verkar inte som om pandemin har påverkat försörjningsstödet. Arbetsmarknaden är väldigt god i Skellefteå och de som kan arbeta får också arbete. De hushåll som blir kvar hos IFO är långvariga försörjningsstödstagare, vilka drar upp kostnaderna för försörjningsstödet. IFO ser en ökning av ansökningar/anmälningar som inkommit kring vuxenutredningar. De noterar även en ökning av HVB

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

 Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

(Hem för Vård eller Boende) placeringar för vuxna. Detta har visat sig ske i en viss ökning sedan 2018. Det är svårt att säga ifall det är pandemin som påverkar detta.

Solkraft

Solkraft hjälper arbetslösa, långtidssjukskrivna och andra personer som har svårt att ta sig in på den ordinarie arbetsmarknaden att komma ut i arbete. De möter många vuxna inom Skellefteå kommun vars verksamheter behövt stänga under perioder på grund av smittspridning. Detta har skapat svårigheter för vissa individer att återkomma till den kapacitet de hade innan de blev hemskickade. Solkraft har haft svårt att få sin målgrupp att vaccinera sig på grund av bland annat rädsla och avsaknad av bank-id.

A.3.5. Äldreomsorgen i Skellefteå

Vård och omsorgschefen i Skellefteå redovisade för beredningen i januari 2022 gällande pandemins påverkan på äldre.

Läget januari 2022

Sex boenden hade smitta i januari 2022 vid tillfället för presentationen och upplevelsen då var att de äldre inte dog av covid-19, men med covid-19, för att de är sköra pga. andra sjukdomar. Detta gav svårigheter att hantera covid-19 och smittspridningen ledde även till en stor personalbrist, vilket påverkar de insatser som hinner genomföras. Det kräver att mat och vård prioriteras, medan sociala insatser läggs åt sidan.

Färre äldre söker hjälp, då fler äldre tar stöd från sin familj. Men de som söker hjälp söker det i ett senare skede, vilket leder att de är värre därnär de väl får hjälp. Äldreomsorgen påtalade att det därför finns en stor vårdskuld att ta tag i efter pandemin.

Hemtjänsten har även tagit mycket hjälp av anhöriga och haft mycket kontakt med dem när vården blivit orolig kring brukarens psykiska mående orsakad av ensamhet.

Äldreomsorgen upplever att exempelvis vårdplaneringen blivit bättre under pandemin, eftersom flera professioner kan träffas digitalt och skapa bästa möjliga vård. Det finns till exempel möjligheten att gå ronder medan läkaren sitter på annan ort. Även samarbetet med region Västerbotten har fördjupats och blivit bättre under pandemin, där de idag i större utsträckning kan rätta till misstag i stället för att behöva anmäla en avvikelse. Med andra ord upplevs digitaliseringen av verksamheten som en positiv konsekvens av pandemin.

Socialstyrelsen har skickat ut en brukarenkät i januari 2022. Enkäten hade sista svarsdag i mars och nedanför presenteras resultatet.

Hemtjänsten i Skellefteå

Händer det att du besväras av ensamhet?

	Nej	Ja, då och då	Ja, ofta	Totalt
Totalt, procent	46	41	13	100
Män, procent	56	33	11	100
Kvinnor, procent	41	45	14	100

I vilken utsträckning har du under coronapandemin besvärats av ensamhet jämfört med tidigare?

	Mindre än tidigare/ Ingen skillnad mot tidigare	Mer än tidigare	Totalt

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

 Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Totalt, procent	64	36	100
Män, procent	75	25	100
Kvinnor, procent	58	42	100

Har du under någon period avstått från någon av dina hemtjänstinsatser på grund av coronapandemin?

	Nej	Ja, vissa insatser	Ja, alla insatser	Totalt
Totalt, procent	84	13	3	100
Män, procent	86	12	2	100
Kvinnor, procent	84	13	3	100

(Källa: Socialstyrelsen)

Säbo

Är möjligheterna att komma utomhus bra eller dåliga?

	Mycket bra/ Ganska bra	Varken bra eller dåliga	Ganska dåliga/ Mycket dåliga	Totalt
Totalt, procent	39	18	44	101
Män, procent	42	23	35	100
Kvinnor, procent	37	15	48	100

Hur ofta har du under coronapandemin varit utomhus jämfört med tidigare?

	Mer än tidigare/ Ingen skillnad mot tidigare	Mindre än tidigare	Totalt
Totalt, procent	33	67	100
Män, procent	42	58	100
Kvinnor, procent	28	72	100

Händer det att du besväras av ensamhet?

	Nej	Ja, då och då	Ja, ofta	Totalt
Totalt, procent	26	52	22	100
Män, procent	31	52	16	99
Kvinnor, procent	24	51	25	100

I vilken utsträckning har du under coronapandemin besvärats av ensamhet jämfört med tidigare?

	Mindre än tidigare/ Ingen skillnad mot tidigare	Mer än tidigare	Totalt
Totalt, procent	55	45	100
Män, procent	70	30	100
Kvinnor, procent	47	53	100

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

(källa: Socialstyrelsen)³

Äldreomsorgen har skiftat inriktning. De ska inte längre bara göra insatser utan även stötta individen att klara sig själv. Det vill säga lära ut hur individen kan laga mat trots det funktionshinder personen innehar, i stället för att endast leverera mat. Detta ökar deras självständighet och minskar deras vårdbehov.

A.3.6. Äldreomsorgen och Stöd & Service i Norsjö

Representanter från IFO informerade i april om hur äldreomsorgen samt stöd och service i Norsjö upplevt pandemin.

Äldreomsorgen

Brukarna är sorgsna och nedstämda efter en lång tids isolering och brist på aktiviteter. En frustration har uppstått, vilket resulterat i en ökad mängd hot och våld, både mellan patienter och från patient till vårdgivare. Frustrationen härstammar i en oförståelse för alla åtgärder, samt isoleringen det leder till. De äldre upplevs ha påverkats mer än andra i vardagen, på grund av deras stora sociala begränsningar. De äter och fikar ensamma, när de i normala fall oftast gör det i grupp. De har blivit begränsade i sin samvaro och känner sig isolerade. När resten av samhället sakta började öppna upp våren 2022 hade äldreomsorgen fortsatt hårda restriktioner för att skydda personer i riskgrupp. Detta skapade en frustration hos anhöriga, som var oförstående kring varför de inte fick träffa sina äldre släktingar nu när ”pandemin är över”.

På grund av skyddsutrustningen och ansiktsmasken har brukare svårt att känna igen vårdgivare och att tolka vårdgivarnas känslouttryck. De blir oroliga när en vårdgivare kommer in med mycket skyddsutrustning och ställer frågor som ”Hur sjuk är jag egentligen? Är jag så smutsig?”. De blir alltså oroliga över sitt eget hälsotillstånd, och de ser ökade skyddsåtgärder som ett tecken på att de själva är vad som anses farligt.

Stöd och service

Alla brukare har blivit påverkade på ett eller annat sätt, vissa mer än andra. Första året var det riktigt dåligt, och brukarna tyckte det var jobbigt. Vissa slutade titta på nyheterna eftersom de blev så oroliga av de konstanta nyhetsinslagen om pandemin. Det har uppstått en ökad frustration, irritation, och diskussion bland brukarna. Inget fysiskt, men fler konflikter har uppstått än normalt. Vissa brukare har även blivit maniska över att hålla hygien, vilket lett till uttorkad hud på händerna. ”Om de kunnat tvätta bort huden hade de gjort det” säger en representant.

Dagcenter har varit öppet som vanlig under pandemin. Deltagarna där är en grupp som är väldigt beroende av sina rutiner, och det kan vara nog jobbigt att stänga över sommaren. Att hålla dagcentret öppet ses därför som en framgångsfaktor. Det vidtogs dock vissa åtgärder för att minska smittspridningen, exempelvis att hålla avstånd.

Övriga noteringar

IFO upplever att samarbetet med att vaccinera brukarna har fungerat och fortsätter att fungera bra. De veckovisa mötena med smittskyddet har varit värdefulla, då IFO fått aktuell information som de kunnat förhålla sig till.

³ Uppgifterna finns att läsa i sin helhet på Socialstyrelsens hemsida, under dokument 2022-6-7918

A.3.7. Elevhälsan i Skellefteå

Barn och elevhälsochef vid Skellefteå kommun informerade beredningen i februari 2022 om pandemins påverkan på elever.

Kommunen har genomfört en enkät för att undersöka högstadie- och gymnasieelevers upplevelser av distansundervisningen under pandemin. De två grupperna har haft distansundervisning i olika hög grad. Elever i gymnasiet har generellt haft stora delar av undervisningen på distans, medan elever i högstadiet har haft undervisningen på plats med inslag av distans. Högstadieskolor hade exempelvis distansstudier varannan vecka alternativt några dagar i veckan i olika utsträckning beroende på smittläget. Gymnasieelever studerade nästintill heltid på distans.

Syftet med enkäten var att jämföra distansundervisning och vanlig undervisning. I enkäten fick eleverna bedöma hur skolarbetet fungerat i vanlig skola jämfört med på distans samt bedöma hur deras mående varit när de gått i vanlig skola jämfört med att studera hemifrån. Enkäten skickades ut till alla högstadie- och gymnasieelever i Skellefteå kommun. Svarefrekvensen var 27 % på gymnasiet (664 svar) och 65 % på högstadiet (1664 svar). Skillnaden beror troligen på att gymnasiet hade en liknande enkät tidigare i vår, och att de fick enkäten skickad till sig medan högstadieeleverna svarade på enkäten under lektionstid.

De viktigaste resultaten från enkäten:

- Eleverna på högstadiet bedömer inte att det är någon stor skillnad mellan att ha skola som vanligt och på distans.
- Gymnasieeleverna mår bättre när de går i skolan som vanligt då studierna fungerar som normalt.
- Eleverna i både högstadiet och gymnasiet upplever sig mer ensamma när de studerar på distans jämfört med när de går i skola som vanligt.
- Både elever på högstadiet och gymnasiet upplevde det svårare att samarbeta vid undervisning på distans.
- Som avslutande fråga fick de välja hur de helst vill gå i skola. Det var rätt jämn fördelning mellan om man föredrar att gå i skola som vanligt eller att studera på distans. Eleverna ser fördelar med båda varianterna och många önskar en blandning mellan undervisning på plats och på distans.

Övriga noteringar

Skolorna har noterat att elever som i normala förhållanden har hög frånvaro, exempelvis hemmasittare eller elever som tenderar mot kognitiva funktionsvariationer, har en högre närvaro vid distansundervisning. Det saknas dock statistik som stöttar dessa påståenden. Det saknas även underlag kring vilka elevgrupper som tjänat mest på distansundervisningen, och vilka elevgrupper som förlorat mest på det.

Barn och elevhälsochefen anser att det är en nationell fråga huruvida distansundervisning ska bli ett verktyg som skolorna använder sig mer av i framtiden. Bland annat behövs det mer forskning för att ta reda på hur det ska göras på bäst sätt.

Gällande den psykiska hälsan bland eleverna upplever kuratorerna att de som mår dåligt innan pandemin mår sämre idag. Kuratorerna misstänker att de eleverna med sporadisk frånvaro innan pandemin skulle få svårare att återgå till plastbaserad undervisning efter pandemin. Detta var dock

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

för tidigt att säga med säkerhet vid informationstillfället, eftersom rekommendationerna fortfarande var att elever ska stanna hemma vid minsta symtom.

A.3.8. Grundskolan i Norsjö

Elevhälsochefen, tillika rektor, för Norsjös grundskolor informerade i april om pandemins påverkan på eleverna i Norsjö.

Smittspridning bland eleverna

Under stora delar av pandemin har skolorna klarat sig med låg smittspridning mellan eleverna, och det har inte heller smittats mellan elever som umgåtts på fritiden. I början av 2022 fick hela Norsjö ett uppsving av covid-19 vilket gjorde att cirka 25% av eleverna var frånvarande samtidigt. Dock återhämtade de sig snabbt, och klasserna återgick snart till normal närvaro. Norsjö har under stora delar av pandemin haft en låg samhällssmitta vilket antas ha skyddat skolan från större utbrott.

Påverkan på undervisningen

Under hela pandemin har undervisningen i Norsjös skolor skett på plats, med undantag från högstadiet som haft distansundervisning för helklass i totalt 3 veckor. Elever med särskilt stöd har varit på plats under hela pandemin. Rektorn poängterade att de har haft lite distansundervisning för helklasser. Det var främst personer med symtom som då erbjöds möjligheten att koppla upp sig digitalt till klassrummet.

För eleverna som deltog på plats har lektioner, luncher, och raster skett i mindre grupper som isolerats från varandra. Detta för att minimera smittspridningen. Denna åtgärd upplevs ha fungerat bra, och eleverna tycker att det varit lugnare i skolan än vanligt.

Elevers mående under pandemin

Rektorn anser att måendet har varit relativt bra. Det enda skolorna noterat är en något ökad skadegörelse, vilket kan förklaras av en något lägre aktivitet inne i skolornas lokaler.

När det gäller skolarbetet är det ingen elev som hamnat efter, eller fått sämre betyg, som en direkt konsekvens av pandemin. De elever som idag har svårt att klara skolan har det av andra anledningar. Detta gäller även hemmasittare, som varken deltar i skolarbetet fysiskt eller digitalt. De stannar hemma av anledningar orelaterade till pandemin.

Personalens mående under pandemin

Det har funnits en oro och rädsla bland personalen, särskilt i början av pandemin. De upplevde att det fanns många oklarheter kring restriktioner, hur farligt viruset var, osv.

Personalen har varit duktiga på att vara hemma när de fått symtom, vilket varit bra. Men det har lett till en högre andel sjukskrivning, vilket har ökat arbetsbelastningen på skolorna. Det finns därför en bred utmattning bland personalen idag. För att motverka detta har rektorn rekryterat fler anställda. Ledningsgruppen har även klivit in i klassrummet för att täcka upp när det fattades lärare.

Vaccinering

Skolsköterskan har vaccinerat elever med medgivande från förädlarna. Skolan samlande in medgivanden genom att skicka hem lappar med eleverna. Endast ett fåtal föräldrar har motsatt sig vaccinet. Även skolpersonalen har fått vaccinera sig på skolan under den senare delen av pandemin.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Annan kommunal personal prioriterades under utdelningen av första och andra dosen, vilket skolsköterskan hjälpte till med.

Övriga noteringar

Det har funnits en svårighet att återinföra åtgärder och restriktioner efter de mildrats. Ett exempel som lyfts är vid julen 2021. Eleverna hade då i en kort period undervisats i större klasser innan de gick på juledighet. Efter lovet behövde de dock återgå till isolerade grupper, vilket väckte en viss frustration och nedstämdhet hos både elever och lärare. Det fanns en oförståelse för återinförande och det blev svårt att motivera eleverna att följa dem.

A.3.9. Kulturverksamheten, regional utveckling Region Västerbotten

Verksamhetschefen för regional utveckling i Region Västerbotten informerade beredningen i februari 2022 kring pandemins påverkan på det kulturarbete som Region Västerbotten ansvarar för. Regionen har ungefär 23 anställda som arbetar med kultur, många av dem är specialister inom sitt eget område. De arbetar med att främja och skapa förutsättningar för att utöva kultur i vårt län

Kulturföreningar

Det har varit många restriktioner på kulturvärden. Allt från publikbegränsningar, stoppade konserter och nedstängda museer. Detta har inte bara drabbat konstnärer och artister, utan det är även tekniker, scenografer, roddare har blivit arbetslösa. Det upplevs svårt att starta upp den här verksamheten igen, då de som arbetat med detta har skaffat sig nya jobb. De är helt enkelt en svår grupp att locka tillbaka då de nu är upptagna med annat.

Kulturinstitutionernas reaktion på pandemin

När pandemin slog till i mars 2020 skickade regionen ut olika enkäter till bland annat kulturinstitutioner och friskolor för att se vilka utmaningar kulturutövare såg med det rådande läget. Utifrån enkätens resultat beslutade regionen att låta bidragen till kulturlivet fortgå, oavsett om de kunde genomföra sin verksamhet eller inte. Detta kan antas ha varit avgörande för att kulturorganisationer i länet överlevde pandemin, då dessa bidrag är en viktig inkomstkälla. Kulturinstitutionerna klarade sig relativt bra på grund av beslutet.

Stöd, bidrag och stipendier

Staten har givit ut stipendium och bidrag för att frilansarna ska kunna gå runt. Det finns dock en nackdel med stipendium eftersom de inte är pensions- eller socialskydds grundande. Detta kan få konsekvenser för framtiden när frilansande konstutövarna går i pension, då denna grupp har ett mycket sämre skyddsnet.

Nationellt har mindre än en tredjedel av allt stöd gått till geografiska områden utanför storstäderna. Detta skapar en risk att kulturperspektivet blir för storstadsinriktat. Hur kulturen påverkats av pandemin samt vikten av kultur finns att läsa i rapporten *Från kris till kraft, återstart för kulturen*, SOU 2021:77 (Av före detta kulturrådet Linda Zachrisson tillsammans med utsedda sakkunniga). Där finns förslag på nästan 1,3 miljarder kr för att stötta kulturverksamheten.

Påverkan på kulturaktiva

Pandemin har varit ett hårt slag mot kulturarbetare då deras vardag och drivkraft begränsats grovt under en lång tid. Många är deprimerade och slitna efter pandemin. De som drabbas hårdast är de fristående konstnärer som uppgör ca 40 % av arbetskraft inom kulturen. En hel del kulturarbetare har

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

slutat inom branschen under pandemin, och det är svårt att rekrytera. I och med detta finns det en risk för kompetensbrist.

Framtida åtgärder

Det jobb görs med att arrangera event och liknande är otroligt viktigt. Det skapar förutsättningar för att andra kulturutövare får möjligheter att exponera sig. Att exponeras för kultur och att uttrycka sig via konst bör anses som hälsofrämjande. Regionens kulturarbete försöker därför vidga bredden av vilka socioekonomiska grupper som får möjlighet att uttrycka sig kulturellt. Där är exempelvis kulturskolor ett viktigt verktyg, eftersom personer från olika socioekonomiska grupper erbjuds möjlighet att lära sig att uttrycka sig via konst.

A.3.10. Kultur och fritid i Skellefteå Kommun

Förvaltningschefen för Kultur- och fritidsförvaltningen i Skellefteå kommun informerade beredningen i Maj om hur pandemin har påverkat dem och de aktiva i kommunen.

Noterbara händelser under pandemin

- 17/3–2020 Distansundervisning började för gymnasieelever, och 51:an stängde. Stängningen sammanföll med att verksamheten ändå skulle flyttas till kommunala lokaler.
- 16/4–2020 Matcher och tävlingar som innebar längre resor ställdes in.
- 14/6–2020 Matcher och tävlingar tilläts igen under sommaren.
- 11/11–2020 Bad, idrottshallar, gym och fritidsgårdar stängdes i Skellefteå. Från det här datumet var det som hårdast restriktioner i kommunen.
- 25/1–2021 Barn födda 2005 eller senare får återgå till föreningsledd idrottsverksamhet.
- 10/2–2021 Distansundervisning för gymnasieelever, träning inomhus förbjöds.
- 1/6–2021 Gym, badhus och idrottshallar öppnar igen.
- 9/2–2022 samtliga restriktioner upphävs.

Notera att simskola var öppen för elever genom hela pandemin.

Reaktioner på restriktionerna

Förvaltningen har mötts av blandade reaktioner. Några föräldrar var arga på åtgärderna och ansåg att det förstörde deras barns idrottskarriär. Andra försökte förhandla; *”Men om vi kommer när ingen annan är där spelar det väl ingen roll?”*. Samtidigt så var det många aktiva som drog sig undan och distanserade sig. Vissa föreningar försökte engagerade ungdomarna på säkra sätt, medan andra föreningar stängde bara ner.

Förvaltningschefen anser att tolkningsutrymmet kring restriktionerna varit alldeles för stora. Och att det på grund av detta uppstått skillnader mellan hur kommuner begränsade aktiviteterna.

Fritidsverksamheten

Gymnasiets fritidsgårdsverksamhet har i praktiken legat nere i 2 år, medan fritidsgårdarna riktat mot högstadiet nådde nya målgrupper. Via digitaliseringen nådde de hemmasittare som annars aldrig deltagit. Detta har skapat ett sammanhang för hemmasittarna. Det behöver ske en utvärdering kring detta för att se om dessa personer kommer ta sig till en fysisk fritidsgård efter pandemin, eller om de stannar kvar hemma. Verksamheten vill veta hur de når ut till flera, och hur de engagerar dem som nås. De grupper som är svåra att nå är tjejer och de med kognitiva/fysiska funktionsnedsättningar. Pandemin har även lett till ökat nationellt samarbete och ökad digital kompetens. I framtiden kan det genomföras geografiskt överskridande event via digitala plattformar.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Friluftsliv

Intresset för friluftsliv har ökat under pandemin. Vitberget hade besöksrekord, och vandringskortet gjorde succé. Projektet "Hitta Ut" fick en drömstart, samtidigt som cykelsporten har ökat i omfattning. Förvaltningen har lagt betydligt mer resurser än vanligt på att köra ut ved till vandringsleder.

Idrottsföreningar

Många tidigare elitsatsande gymnasieungdomar slutade helt med sin idrott under pandemin. Konståkningen förlorade två årskullar. Parasporten har haft en kraftig nedgång. De drabbades extra hårt då många aktiva tillhörde riskriskgrupper, vilket försvårade genomförandet av säkra aktiviteter. Några av dessa föreningar har helt upphört.

Det går inte att peka ut en sport som varit värst drabbad, då det varierar mycket mellan hur föreningarna har hanterat det. Vissa föreningar har blivit större under pandemin, och andra mindre, trots att de håller på med samma sport. Det som syns är att de äldre ungdomarna slutat, medan de yngre fortsatt träna.

Kulturskolan

Kulturskolan utvecklade digital undervisning, dock har de inte haft någon körverksamhet. De fortsatte undervisning i skolan med kompanjonlärare. Samtidigt upplever de att de nått fler elever och nya elevgrupper tack vare de digitala metoderna. Många aktiva "tog med sig" sina vänner, vilket gjorde att de ökat i storlek.

Biblioteket

I biblioteket plockade de bort alla stolar och bord så att det inte gick att sitta inne i lokalerna längre. De var en stor sorg för många, då det inte längre var en social mötesplats. Istället använde de "Take-away" av böcker, där medborgaren endast gick in i biblioteket, valde en bok, och gick hem igen.

Effekter på förvaltningen

Det har funnits ett stort krav på flexibilitet och snabb kommunikation hos förvaltningen. Samtidigt har dialogen ökat med kommuner längs Norrlandskusten.

Förvaltningens personal har lånats ut och flyttats runt under pandemin. En lärdom är att personalen hade behövts förenklade arbetsuppgifter, i stället för att ta över en helt ny yrkesroll. Detta hade underlättat infasningen av den utlånade personalen.

De upplever att det hade behövts tydligare beslut från regionens smittskydd, för att ha en likartad tolkning av restriktionerna över hela länet. Förvaltningens personal hade önskat en tydligare linje från regionen och staten gällande regler för restriktionerna.

Något positivt som förvaltningen noterat är att föreningsliv och kultur har fått en högre status då politikerna insett dess vikt för folkhälsan.

A.3.11. Röda Korset Skellefteå

Verksamhetschefen för Röda Korset Skellefteå informerade beredningen i februari 2022 om pandemins påverkan på de besökarna Röda Korset möter i sin vardag. Röda Korset Skellefteå har gjort en kartläggning av hur pandemin påverkat människor med begränsade kunskaper i svenska samt de som ännu inte har förankring i samhället i Skellefteå kommun; "Coronapandemins påverkan på

personer med begränsad svenskkunskap och förankring i lokalsamhället i Skellefteå kommun”. Det bör noteras att rapporten är från mars 2021.

I Röda Korsets kartläggning framkommer huvudtesen *”Det är inte pandemin som är problemet, det är segregationen och de ojämlika villkoren.”* En stor del av intervjuerna som genomfördes med personer som i sin yrkesroll, eller i sitt frivilligengagemang, möter målgruppen på olika sätt. Coronapandemin har tydliggjort sprickorna och på kort tid visat på flera olika aspekter av ojämlikhet i vårt svenska välfärdssamhälle. Under pandemin har den positiva utvecklingen inom en rad olika sociala områden avstannat eller rentav vänt åt fel håll. Ansträngningar att så snabbt som möjligt sätta in kraftfulla åtgärder med syftet att lindra och förhindra mänskligt lidanden bland de mest utsatta har uteblivit. Detta riskerar att medföra långsiktigt ökade problem med fysisk och psykisk hälsa, utanförskap och polarisering.

Följande problemområden framkom:

- Avsaknad av fysiska mötesplatser där det är lättare att hålla kontakt med andra.
- Avsaknad av tydliga informationskanaler. Det gäller både information relaterad till pandemin och annan samhällsinformation.
- Informationshämtande från andra länders nyhetsmedier kan ifrågasättas då de saknar lokal relevans.
- I Röda Korsets samtal lyfts flera fall där personer valt att gå till arbetet trots symtom eller sjukdom av rädsla för att bli av med jobbet eller gå miste om lön. Detta sker främst i utsatta arbetsförhållanden och särskilt bland så kallade timanställningar. Många vittnar om stor okunskap inom målgruppen om arbetsrätt och rätt till ersättning vid sjukfrånvaro.
- Begränsad kunskap om samhällssystemet och vart privatpersoner kan vända sig.
- Kollektivtrafik och rörelsemönster – ovanligt med körkort.
- Digitalt utanförskap.
- Trångboddhet, (har) försvårat distansstudier.
- Psykisk ohälsa, stress och oro. För många människor har coronapandemin inneburit ett ovälkommet tillägg till en redan skör situation med psykisk ohälsa.
- Minskad svenskundervisning eller kommunikation på svenska.
- Svårt med social distansering för många, vilket summeras väl i följande citat;
”Att be dig stanna hemma på kvällarna i ditt fina hus eller lägenhet med Netflix, hämtmat och föräldrarna några kvarter bort är en sak, men att förvänta sig att någon ska stänga in sig i ett kallt opersonligt rum i ett folktomt ytterområde med bara sina egna trauman och mardrömmar, det är omänskligt.” (kan läggas först)

A.3.12. Guldstadens kvinnojour

Representanter från Guldstadens kvinnojour informerade i mars 2022 beredningen om pandemins påverkan på kvinnojouren och deras klienter.

Om kvinnojouren

Guldstadens kvinnojour är en religiöst och politiskt obunden organisation som arbetar för ett samhälle utan våld i nära relationer. De har stödsamtal med våldsutsatta kvinnor och deras anhöriga, samt hjälper dem i deras kontakt med myndigheter. De har även tre skyddade boenden där utsatta kvinnor tillsammans med deras barn kan bo tillfällig. Guldstadens tjejjour riktar sig mot yngre tjejer som exempelvis blir utsatt för våld i nära relation. Tjejjouren har en anonym stödchatt.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Pandemins påverkan på kvinnojouren

Pandemin har krävt mycket nytänkande. Många av bidragen inför 2020 var öronmärkta för utåtriktade aktiviteter, vilket försvårades kraftigt på grund av pandemin. Kvinnojouren valde då att genomföra en temavecka på sociala medier för att nå ut med sitt budskap. De har även genomfört "Projekt äldre"; en riktad insats mot våldsutsatta i den äldre generationen. Där fick äldre lära sig mer om olika typer av våld, men fick även tillfälle att dela med sig av sina egna erfarenheter.

Pandemin har tvingat jouren till digitalisering. En positiv effekt av pandemin är att jouren nu når flera personer i kranskommunerna, samt att personer som annars inte har tid hinner delta digitalt. Ett telefonsamtal i stället för ett fysiskt möte kan även vara en bra ingång för många, en lägre tröskel för den utsatte. Speciellt om kvinnan har svårt att urskilja om hon är utsatt för våld eller ej kan det upplevas som ett stort steg att delta på ett fysiskt möte. Då fungerar digitala möten och telefonsamtal bra. Samtidigt har det upplevts svårare att ha meningsfulla samtal, som representanterna uttryckte det: *"Att få möta en vänlig blick betyder jättemycket för många"*.

För de som genomför samtalen med de utsatta kvinnorna har den ökade andelen telefonsamtal varit känslomässigt betungande. Att ta del av så många jobbiga livsöden under en arbetsdag kan i längden bli tärande. Pandemin har gjort det svårare att skapa samhörighet inom deras organisation. Detta har lett till att volontärer har hoppat av, särskilt bland de unga.

Pandemins påverkan på utsatta kvinnor

Den tydligaste effekten är en ökad isolering. Många av de som kommer till deras skyddade boenden var redan väldigt socialt isolerade innan pandemin. Under pandemin har de kvinnor som kommit till boendena varit ännu mer isolerade, och det har varit svårare för kvinnojouren att bryta deras ensamhet på grund av att restriktionerna begränsat antalet platser där allmänheten kan mötas.

En annan effekt av pandemin har varit att Polisen och Socialtjänsten har haft mycket sjukfrånvaro bland sin personal. Detta har lett till längre processer och ärenden som flyttas från person till person, vilket gjort att kvinnornas ärenden i vissa fall hamnat mellan stolarna. Detta drabbar kvinnorna hårt, eftersom de är i en väldigt utsatt situation medan deras ärende utreds. Det kan exempelvis handla om ett besöksförbud eller utredningar som kan användas till kvinnans fördel i en vårdnadstvist.

Längre processer gör även att flera kvinnor väljer att återvända till relationen där de blir utsatta för våld. Partnern får tid på sig att bli förlåten, och kvinnan längtar tillbaka till någon form av vardag. Det är ett vanligt mönster att partnern våldför sig på kvinnan, ångrar sig och ber om förlåtelse, för att en tid senare våldföra sig på kvinnan igen, ofta med grövre våld. Perioden kvinnan söker skydd sammanfaller ofta med perioden av partners ånger. Om processerna blir för långa så ökar därför sannolikheten att kvinnan återvänder till sin partner.

A.3.13. Lokal statistik gällande självmord

Beredningen, och tidigare nämnd för folkhälsa och primärvård, har kontinuerligt följt statistik för självmord i området. Nedan presenteras statistik för polisområde Skellefteå, Norsjö och Malå. Beredningen noterade att det var fler kvinnor än män som under 2021 begått suicid, tyvärr ser beredningen att denna trend följer med in i 2022 då kvinnor, även i år, är majoritet i statistiken. De bör dock noteras att dessa siffror inte är för helår och kan därför inte styrkas till fullo.

A.3.14. Norsjö Hälsocentral

När pandemin kom låste de dörrarna till hälsocentralen, och genomförde triagering av patienterna innan de fick komma in i byggnaden. Patienter med symtom togs in via en egen ingång till ett särskilt rum, där personalen bar full utrustning vid undersökningen. En ordningsvakt fanns på plats utanför dörren till hälsocentralen. När självprovtagningen öppnade under sommaren 2020 ökade belastningen på hälsocentralens rådgivning, de behövde avvara personal för att möta det ökade behovet. Under perioder har det därefter varit väldigt hög belastning på rådgivningen, men patienterna har inte fått väntat mer än en arbetsdag på att bli uppringda. Vanligast är att rådgivningen ringer upp samma dag.

Personalens mående

Hälsocentralen hade bra förutsättningar inför pandemin, då de hade god bemanning och alla tjänster tillsatta. Under pandemin har bemanningen blivit sämre och sämre. De har uppstått brist på personal, och det är få behöriga som söker sig till de lediga tjänster som finns. Detta antas bero på att pandemin slitit mycket på sjukvårdspersonalen, och att de nu är utmattade.

Patienternas mående

Kuratoren på hälsocentralen informerade beredningen om den psykiska hälsan under pandemiperioden. Åldersspannet på patienterna som kommer till hälsocentralen sträcker sig från sju år och uppåt. Bland ungdomar har påverkan av långvarig social isolering varit olika. Många tappade sitt sammanhang och deras rutiner förändrades på grund av distansstudierna. Det är kopplat till negativa känslor om bland annat ensamhet och sämre betyg, samt uteblivna studentfiranden eller andra avslutningar. Vissa upplever utmaningar kring att ta sig ut i sociala sammanhang. Andra har upplevt att det minskande antalet sociala interaktioner har gynnat dem. Det har skapat större återhämtningsmöjligheter och det finns inte samma stressande krav på att delta.

En del patienter med katastroftankar har tyckt att samhället äntligen tagit sitt ansvar, och anser att det alltid borde vara krav på exempelvis avstånd och handsprit. De uppvisar nästan en positiv känsla av kontroll. Andra med katastroftankar har brottats med en domedagskänsla och ökad psykisk ohälsa.

Många patienter har en ökad oro på grund av ovisshetskänslan, som uppstår av ständigt förändrade förutsättningar och ibland otydlig information. Det finns en ökad oro för vad som händer om jag eller om nära och kära drabbas. Flera vill prata om vad som händer om covid-19 leder till sin egen död, och många är i behov av existentiella samtal. Ett flertal har även skuld-känslor och oro för att smittat någon och orsaka ett dödsfall.

Många har känt oro kopplat till arbetslöshet och en sämre ekonomi. Men även kring planerad vård som blivit uppskjuten och operationer som blivit flyttade. Det finns personer som valt att inte söka vård av rädsla för att bli smittad, fast behov har funnits.

Många pratar om ökade konflikter i nära relationer. De berättar om hur de tänker olika både inom familjen och på arbetsplatsen kring vikten av att följa restriktioner och att vaccinera sig. Vissa är exempelvis mer oroliga än andra. Under pandemin upplever kuratorn att fler skilsmässor har genomförts än vanligt. Det har även varit fler ärenden kring våld i nära relationer, alkoholrelaterad problematik, samt barn som far illa.

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

Vaccinering

Norsjö påbörjade vaccineringen av befolkningen i januari 2021. Då kallades personer som var över 80 år genom att ringa upp dem. Strax efteråt kunde patienterna boka egna tider via 1177:s hemsida, något som fungera väl trots att det upplevdes krångligt i början. Under våren 2022 öppnade de för dropp-in vaccinering varje onsdag. Det har varit ett fåtal som försökt boka en vaccinationstid i Norsjö, trots att de inte tillhör bygden. Dessa har varit väldigt få och det har inte påverkat Norsjös invånare.

Vaccineringen har varit en logistisk utmaning. Det beror på varierade bestämmelser kring tiden mellan doserna, vilka grupper som ska ta vilket vaccin, vilka doser som finns tillgängliga osv. Detta förvåras av att endast distriktssköterskor får ordinera vaccin. En vanlig sköterska får vaccinera om det redan är ordinerat. Men eftersom exempelvis dropp-in tider inte är ordinerade så måste de bemannas med distriktssköterskor, vilket det finns få av.

De har inte upplevt något vaccinationsmotstånd i orten. Norsjö har en bra vaccinationstäckning i alla åldersgrupper.

Informationsspridning och flöden

I vissa fall har vaccinationssamordnaren inte kunnat delge ny information till hälsocentralerna förrän folkhälsomyndigheten haft sin pressträff. Medborgare och media har därför vid vissa tillfällen vetat vad som gäller kring restriktioner och vaccinationer före hälsocentralen. I korta perioder har det därför varit oklart vad som faktiskt gäller.

De ger dock beröm till vaccinationssamordnaren och tycker att informationsvägarna mellan hälsocentralen och ledningsstaben har varit tydliga och smidiga. De känner stort förtroende för regionen när det gäller hanteringen av pandemin, och de upplever att medborgarna har samma förtroende. Den tidigare nämnda förvirringen upplevs snarare härstamma från att folkhälsomyndigheten inte kunnat ge definitiva besked till vaccinationssamordnaren, som på grund av detta inte kunnat förbereda hälsocentralerna på kommande förändringar.

Övriga noteringar

I Norsjö finns det många med post-covid. Regionen har ett nytt projekt som syftar till att öppna en central enhet för post-covid i Umeå. Hälsocentralen inväntar den nya enheten, och hoppas att det ska underlätta hanteringen av patienterna med post-covid.

A.3.15. Knut'n

Knut'n är en plats där personer som behöver arbetsträna kan skaffa sig arbetslivserfarenhet. De får lära sig arbeta i butik, lösa problem, och sociala färdigheter. Alla som arbetstränar på Knut'n har fått en remittent, och är där på grund av psykisk ohälsa, lång arbetslöshet, eller funktionshinder av olika slag. Majoriteten av dem är runt 25 år gamla, men spannet sträcker sig från 20 år till 78 år.

När pandemin slog till ville organisatörerna att nedstängning av Knut'n skulle vara den absolut sista utvägen. En stängning skulle kunna vara förödande för de som arbetstränar, då risken för psykisk ohälsa ökar vid isolering. De riskerar att tappa den utveckling de genomgått efter de fått börja arbetsträna på Knut'n.

För att minska risken för smittspridning stängde de för alla kunder i två veckor, medan de som arbetstränar fortfarande fick komma till jobbet. Sedan öppnade de för tre kunder i timmen. Detta skapade nya t jobb, kopplat till planering och schemaläggning, vilket de som arbetstränade fick öva

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

på. Knut'n började även med försäljning via nätet, på Instagram och Facebook, vilket gjort att verksamheten ökade sina intäkter mer under den här perioden än under normala förhållanden.

Pandemin har möjliggjort fler utvecklande samtal med de som arbetstränar och mer tid för verksamhetsutveckling. Detta då kunder tagit mindre tid från de tre heltidsanställda. De som arbetstränar på Knut'n har därför fått mer individuell träning under pandemin, och de fått lära sig nya sorters arbetsuppgifter. De har fått arbeta mer i mindre grupper, med god distans till varandra. Utöver detta har pandemin inte fått så stor påverkan på de arbetstränande, detta tack vare Knut'ns sätt att hantera pandemin, och mycket tack vare deras beslut att inte stänga ner verksamheten.

Att det inte finns några myndighetskontor i Norsjö upplevs som ett hinder, då de som arbetstränar på Knut'n har mycket kontakt med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen. Den ökade digitaliseringen som skett under pandemin har gjort att fler möten skett via nätet, vilket underlättat för Knut'ns medlemmar. De slipper åka till Skellefteå och spendera hela dagen för ett möte på 45 minuter.

A.3.16. Migrationsverket

Migrationsverket har fått ställa om mycket av sin verksamhet. Direktiven som gjort att personer inte fått dyka upp med symptom har gjort att det blivit lugnare i lokalerna. Färre möten med sökande då familjer eller personer som söker tillsammans har ombetts att komma ensamma och söka för de andra samtidigt. Möten har skett digitalt vilket minskat resetiden för de som arbetar men även de som söker. Det har också minskat personers utsatthet på kommunala färdmedel.

De som arbetar på migrationsverkets prövningsenhet har kunnat arbeta hemma under pandemin. De som jobbar med direkt service har varit tvungna att vara på plats, besökande varvades för att skapa avstånd i lokalen. Pappersarbete har skötts hemma och receptionen har fått kapade öppettider, telefontiderna blev i stället utökade och digitala möten underlättade restriktionskraven.

Rättssäkerheten har diskuterats med utvecklingen av videomöten då detta är avgörande. Möten som skötts på plats av särskilda skäl har skett i rum försedda med plexiglas för att öka smittsäkerheten, telefontolk har använts i stället för att ha ytterligare en person i rummen. Gått bra med lösningar,

Alla interna möten blev digitala. Resande dog ut och de digitala lösningarna fortsätter.

Internutbildningar sker digitalt, tar chansen att spara in på kostnader och tid med resor. Video var inte optimalt i början för platsbrist och tekniska lösningar inte fanns dock har detta utvecklats och går lättare att lösa under tid. Den digitala kompetensen har ökat vilket är optimalt för att det blir en vinst på många ställen.

Dock är det digitala inte alltid optimalt för de sökande på grund av ekonomiska skäl, 71kr per dag (som är den dagliga ersättningen) gör det inte möjligt att köpa teknisk utrustning. Dock har nästan alla en smartphone. Men detta är inte optimalt för att kunna delta digitalt.

Utan svenska personnummer är det svårt att kunna koppla abonnemang osv, detta gör det extremt svårt eftersom inte alla har tillgång till samhället i samma utsträckning när de inte har bank-id. Då blir de tvingade till analoga lösningar vilket inte var möjligt i samma utsträckning under pandemin.

A.3.17. Vaccinering

SFI

SFI erbjöd sina elever att få vaccin genom anordnade vaccinationstillfällen. Elever som behövde extra

Fullmäktiges beredning för folkhälsa
och demokrati i Skellefteå – och Norsjöområdet

Dnr:
2022-11-15

RS 1525–2022

stöd fick sällskap av personal till vaccinationsstället. SFI genomförde uppföljning för att informera och stötta kring påfyllnadsdos två. De flesta av eleverna var redan vaccinerade när SFI påbörjade sin vaccinationskampanj, dock gav det ändå effekt då många som ej var vaccinerade tog tillfället i akt. SFI följde Folkhälsomyndighetens, Regeringens och Skolverkets riktlinjer och hade hemstudier när pandemin krävde det.

Hälsocentraler

De hälsocentraler som erbjudit vaccin till asylsökande personer sammanfattar sitt upplevda engagemang för vaccinering så här.

Lövånger

Lövånger hälsocentral informerade asylsökande genom asylsköterskan som besökte vid ett café tillfälle. Sköterskan skickade ut informationsbrev om dagar de asylsökande kunde komma för vaccinering. Det erbjöds också tillfälle att vaccinera sig när de besökte hälsocentralen för andra besök som inte var relaterade till covid-19. Enligt hälsocentralen är det många som valt att vaccinera sig, även där som bland övriga befolkningen är det de som inte valt att vaccinera sig av olika anledningar.

Boliden och Jörn

Boliden och Jörn har haft en låg andel invånare som valt att vaccinera sig, hälsocentralerna har dragit slutsatsen att informationen som gått ut har varit på svenska och området har en hög andel icke svensktalande invånare. Eftersom bokning av vaccination har krävt bank-ID har många inte kunnat boka sig en tid då detta kräver svenskt personnummer. Hälsocentralerna gjorde det därför möjligt för de som inte har bank-ID att kunna boka vaccination direkt i receptionen. Detta fick viss effekt. För att få fler personer att vaccinera sig skickade hälsocentralerna ett riktat brev till de som finns med i Melker (Migrationsverkets e-tjänst). Detta gav större effekt.

Hälsocentralerna erbjöd möjlighet till dropp-in som var annonserat mot alla invånare, detta gav störst effekt. Hälsocentralerna upptäckte att viss rädsla för att vaccinera sig och att med mer information blev det mer accepterat och mindre rädsla kring vaccinering.

Under alla tolk-samtal som hälsocentralerna hade erbjöds information och möjlighet till vaccinering, regionen hade även anordnat ett speciellt nummer dit personer med begränsad svenska kunde ringa för att få svar på frågor om vaccin och covid-19 på sitt eget språk. En läkare som verkar i området erbjöd sig att stötta i samtal om vaccin med asylsökande då läkaren själv talar arabiska.

Höstens bärplockare som var bosatta i området blev även de erbjudna vaccin detta gav stor effekt. Ett samarbete med bärbolagen och kommunen gjorde det möjligt att låna lokal till att vaccinera över 100 säsongsarbetare.

BILAGA B: Deltagare i beredningen

Medlemmar i Beredning för folkhälsa och demokrati i Skellefteå– och Norsjöområdet

Janeth Lundberg (S)
Håkan Andersson (C)
Lilian Nilsson (V)
John Viklund (S)
Jeanette Berggren (S)
Mattias Åman (S)
Anna Westermark (S)
Lina Hjelte (V)
Viktoria Sundin (M)
Elin Segerstedt Söderberg (M)
Carina Strand (C)
Birgitta Burström (L)
Marica Burman (KD)
Barbro Viklund (MP)

Bilaga C: Medskick till de nya beredningarna

Beredningen som arbetat med för folkhälsa och demokrati i Skellefte och Norsjö vill trycka på några viktiga punkter de inhämtat under de senaste fyra åren.

- Vikten av fortsatt dialog med patient-, pensionärs- och intresseföreningar för att kunna möta dessa intressen och behov.
- Att fortsatt arbeta för att behovs anpassa mötet med vården för alla, speciellt de som av någon anledning inte kan kommunicera i tal eller skrift.
- Fortsätta den riktade marknadsföringen av digitala enkäter för att nå alla personer i samhället. Beredningen hade till exempel detta år tryckt upp QR-koder för att göra det mer lättillgängligt för ungdomar, samt skickat ut länk och annons till vanlig manliga arbetsplatser för att få fler män att delta.
- Fortsatt kontakt mellan regionen och folkhälsoråden. Även kontakt mellan regionen och FRIS.